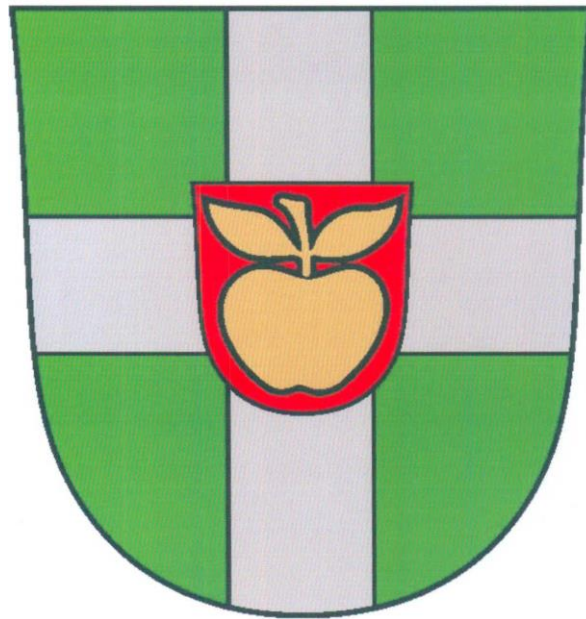

TÜRI VALLA 2024. AASTA EELARVE SELETUSKIRI

Sisukord

Vallavanema pöördumine.....	6
1. Ülevaade.....	7
1.1. Majanduslik ülevaade, prognoosid	7
1.2. Eelarve lühiülevaade, koostamine, sisu	8
1.3. Eelarve osad.....	10
2. Põhitegevuse tulud	10
2.1. Maksutulud	11
2.1.1. Üksikisiku tulumaks (edaspidi <i>FIT</i>).....	11
2.1.2. Maamaks	12
2.2. Kaupade ja teenuste müük	13
2.2.1. Riigilõiv.....	13
2.2.2. Tulud haridusalasest tegevusest	14
2.2.3. Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest	17
2.2.4. Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest	17
2.2.5. Tulud sotsiaalalasest tegevusest	18
2.2.6. Elamu- ja kommunaaltegevuse tulud	18
2.2.7. Tulud üldvalitsemisest.....	18
2.2.8. Laekumised transpordi- ja sidealasest majandustegevusest.....	18
2.2.9. Üür ja rent.....	18
2.3. Saadud tegevustoetused	19
2.3.1. Kohaliku omavalitsuse toetusfond	19
2.3.2. Kohaliku omavalitsuse tasandusfond	20
2.4. Muud saadud toetused tegevuskuludeks.....	20
2.5. Muud tegevustulud	20
3. PÕHITEGEVUSE KULUD.....	21
4. PÕHITEGEVUSE KULUD TEGEVUSALADE JÄRGI.....	21
4.1. Üldised valitsussektori teenused	21
4.1.1 Türi Vallavolikogu (01111)	21
4.1.2 Türi Vallavalitsus (01112)	22
4.1.3 Türi Vallavalitsuse reservfond (01114)	22
4.1.4 Muud üldised teenused (01330).....	22
4.1.5 Muud üldised valitsussektori teenused (01600).....	22
4.1.6 Üldiseloomuga ülekanded valitsussektoris (01800)	22
4.2. Avalik kord ja julgeolek	23

4.2.1 Päästeteenused (03200).....	23
4.2.2 Muu avalik kord ja julgeolek (03600)	23
4.3. Majandus	23
4.3.1 Üldine töajõupoliitika (04120)	24
4.3.2 Põllumajandus (04210)	24
4.3.3 Maanteedtransport (04510)	24
4.3.4 Ühistranspordi korraldus (04512)	24
4.3.5 Turism (04730)	24
4.3.6 Üldmajanduslikud arendusprojektid (04740)	24
4.3.7 Muu majandus (04900)	24
4.4. Keskkonnakaitse	24
4.4.1 Jäätmekäitlus (05100)	25
4.4.2 Avalike alade puhastus (05101).....	25
4.4.3 Heitveekäitlus (05200).....	25
4.4.4 Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse (05400)	25
4.5. Elamu- ja kommunaalmajandus	25
4.5.1 Elamumajanduse arendamine (06100).....	26
4.5.2 Veevarustus (06300)	26
4.5.3 Tänavavalgustus (06400)	26
4.5.4 Muud elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus (06605)	26
4.6. Tervishoid	26
4.6.1 Üldmeditsiiniteenused (07210)	27
4.7. Vabaaeg, kultuur ja religioon	27
4.7.1 Sporditegevus (08102)	27
4.7.2 Noorsootöö ja noortekeskused (08107)	28
4.7.3 Vaba aja tegevused (08109)	28
4.7.4 Raamatukogud (08201).....	28
4.7.5 Rahvakultuur (08202)	29
4.7.6 Muuseumid (08203).....	29
4.7.7 Muinsuskaitse (08207).....	29
4.7.8 Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused (08300).....	29
4.7.9 Muu vabaaeg, kultuur, sport (08600).....	29
4.8. Haridus.....	29
4.8.1 Alusharidus (09110)	30
Osalus teiste omavalitsuste lasteaegade kuludes (0911001)	31

<i>Retla – Kabala Kool, lasteaed (0911002)</i>	31
<i>Käru Põhikool, lasteaed (0911003)</i>	31
<i>Väätsa Lasteaed Paikäpp (0911005)</i>	31
<i>Türi Lasteaed (0911009)</i>	31
4.8.2 Põhi- ja üldkeskharidus (09212).....	31
<i>Osalus teiste omavalitsuste põhi- ja üldkeskhariduse kuludes (0921201)</i>	32
<i>Laupa Põhikool (0921202)</i>	32
<i>Retla – Kabala Kool (0921203)</i>	32
<i>Türi Põhikool (0921204)</i>	32
<i>Türi Kevade Kool (0921205)</i>	32
<i>Käru Põhikool (0921206)</i>	32
<i>Väätsa Põhikool (0921207)</i>	32
4.8.3 Türi Ühisgümnaasium (0921208)	32
4.8.4 Üldkeskhariduse õpetajate tööjõukulud (09213)	32
Noorte huviharidus ja huvitegevus (09510)	33
Osalemine huvihariduse kuludes (0951001).....	33
Türi Muusikakool (0951002).....	33
Koolitransport (09600)	33
4.8.7 Koolitoit (09601)	33
4.8.8 Öömaja (09602).....	33
4.8.9 Muu haridus (09800)	34
4.9. Sotsiaalne kaitse	34
4.9.1 Puuetega inimeste sotsiaalhoolekandeesutused (10120)	35
<i>Türi Päevakeskus (1012001)</i>	35
4.9.2 Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse (10121).....	35
4.9.3 Eakate sotsiaalhoolekandeesutused (10200)	35
<i>Väätsa eakate kodu (1020002)</i>	35
<i>Osalemine sotsiaalhoolekande asutustes (1020003)</i>	36
4.9.4 Muu eakate sotsiaalne kaitse (10201).....	36
4.9.5 Asendus- ja järelhooldus (10400).....	36
4.9.6 Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse (10402)	36
4.9.7 Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele (10600).....	36
4.9.8 Riiklik toimetulekutoetus (10701).....	36
4.9.9 Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse (10702)	36
4.9.10 Muu sotsiaalne kaitse (10900).....	37

5. INVESTEERIMISTEGEVUS	38
5.1. Investeerimistegevuse tulud	38
5.2. Investeerimistegevuse kulud.....	38
6. FINANTSEERIMISTEGEVUS.....	38
6.1. Finantseerimise tulud.....	39
6.2. Finantseerimise kulud.....	39
7. LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS	39
8. FINANTSNÄITAJAD	39
8.1. Põhitegevuse tulem.....	39
8.2. Eelarve tasakaal	39
8.3. Netovõlakooormuse arvutused	40
9. SEOS EELARVESTRATEEGIAGA	40
10. Lisad.....	42
LISA 1 Türi valla asutuste ja ametiasutuse omatulud 2024. aasta eelarves	42
LISA 2 Türi valla kohustiste põhiosa tagasimaksed alates 2023. aasta	43

Vallavanema pöördumine

Türi valla eelarve koostamisel arvestati eelmiste aastate eelarve täitmisi, asutuste ja partnerite taotlusi ning nendega läbirääkimiste tulemusi. Samuti arvestati riigi suuniseid ja suundumusi.

Eelarvestrateegia näeb ette põhitegevuskulude pidurdumist ning püüdleme selle poole, üldist majanduslikku olukorda arvestades siiski tõusevad meil nii personali- kui majandamiskulud.

Palgasüsteemid vajavad jätkuvalt uuendamist ning ka käesolevas eelarves on arvestatud asutuste ettepanekutega ja valla võimekusega.

Türi valla haridusvõrk nõuab olulist panust eelarvest. Lähtume paindliku, perekonna ning lapse vajadusi arvestava haridusteenuse pakkumisel kodulähedaste koolide olemasolust. Pakume tugispetsialistide abi meie haridusasutustes, panustame huviharidusse ning sporditegevusse.

Eelarves toetame kohalikku omaalgatust, et koostöös seltsidega pakkuda inimestele võimalust huvitegevuseks ja vaba aja veetmiseks, eakate ja noorte ühistegevuseks ning osalemiseks erinevates ettevõtmistes.

Eelarves on arvestatud kaasava eelarve projektidega, mis rahvahääletuse tulemusel 2024. aastal on Kädva külamajale mitmeotstarbelise väliauditooriumi ehitamine ja Retla-Kabala kooli Oisu õppehoone staadioni ja korvpalliplatsi uuendamine.

Toetame jätkuvalt hajaasustuse programmi kaudu abivajavate inimeste investeeringute tegemist ning abistame toimetulekuraskustes inimesi kodude tuleohutuks muutmisel.

Türi valla 2024. aasta eelarve on koostatud säästlikult, et oleks võimalik vähendada valla netovõlakkoormust, piirata põhitegevuse kulude tõusu ja on tasakaalus.

1. Ülevaade

1.1. Majanduslik ülevaade, prognoosid

Türi vald on üks kolmest omavalitsusest Järvamaal, asudes maakonna edelaosas. Kahe ühinemise järgselt moodustavad Türi valla: Türi linn, Oisu, Kabala, Türi, Kärü ja Väätsa piirkonnad koos oma traditsioonide, tegusate inimeste ning aktiivsete kogukondadega.

Türi valda ümbritsevad Kehtna ja Rapla vallad (Raplamaa), Põhja-Pärnumaa vald (Pärnumaa), Põhja-Sakala vald (Viljandimaa), Kose vald (Harjumaa) ning Järva vald ja Paide linn (Järvamaa).

Valda läbivad mitu suurt maanteed (Pärnu – Rakvere - Sõmeru, Tallinna – Rapla – Türi - Viljandi, Tallinna – Imavere - Viljandi) ning Tallinna – Viljandi raudtee. Vallas on viis raudteejaama – Türi linnas, Kärü alevikus, Taikse külas, Kärevere külas ja Ollepal külas. Türi valda läbib üleeuroopalise jalgrattatee võrgustikku kuuluv jalgrattatee nr 2 (Pärnu – Tallinna sadam) ning *Greenway* turismitee.

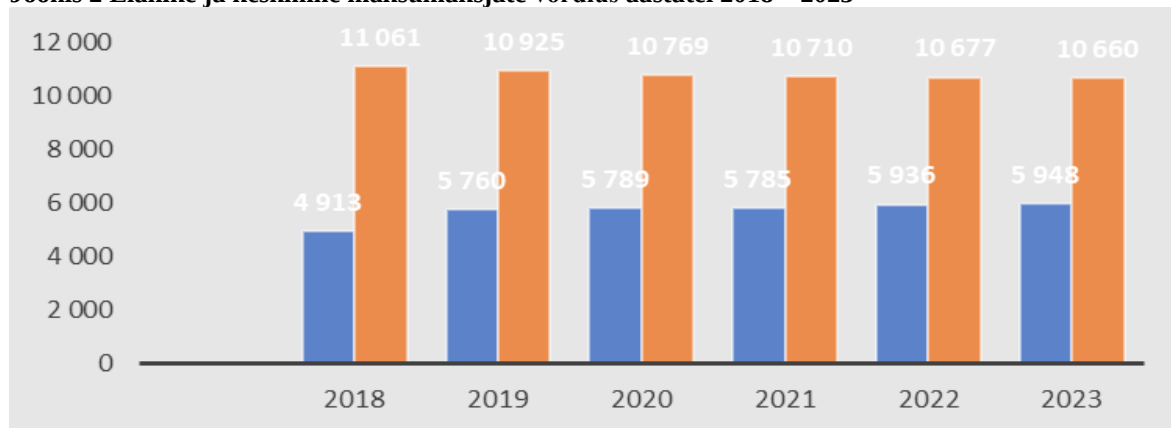
Türi valla pindala on kokku 1 008,72 ruutkilomeetrit. Türi vallas on 1 linn, 4 alevikku ja 53 küla, kus elas 01.01.2022 seisuga 10 677 elanikku ning 01.01.2023 seisuga 10 660 elanikku. Aastaga on elanike arv vähenenud 17 inimese võrra.

Joonis 1 Maksumaksjate arv Türi vallas 2018 – 2023 (allikas regionaal- ja põllumajandusministeerium)

Maksumaksjate arv 2022. aasta jaanuarikuu seisuga oli 5936 inimest ja 2023. aasta. jaanuari seisuga 5948 inimest. Võrreldes 2023. a sama aja seisuga on maksumaksjate arv suurenenud 12 inimese võrra.

Joonis 2 Elanike ja keskmine maksumaksjate võrdlus aastatel 2018 – 2023

Kahe viimase aasta keskmise maksumaksja võrdluses on lisandunud 12 inimest (tõus 0,2%). Türi valla maksumaksjate keskmine sissetulek oli 2022. aastal 1454 eurot ja Järvamaa keskmine brutotasu on 1471 eurot. 2023. aastal on kolmanda kvartali Järvamaa keskmine brutotasu 1528 eurot.

1.2. Eelarve lühiülevaade, koostamine, sisu

2024. aasta eelarve põhitegevustulude kogumaht on 22 184 130 miljonit eurot ja põhitegevuskulude kogumaht 21 124 850 miljonit eurot

Põhitegevuse tuludest moodustavad maksutulud kokku 57,72%, saadavad toetused 31,9%, tulud kaupade ning teenuste müügist 10,14% ja muud tulud 0,16%. Füüsilise isiku tulumaksust laekuvad summad on eelarvesse kavandatud võrreldes 2023. aasta eeldatava eelarve täitmisega +11,8% ehk +1,29 miljonit eurot. Tulumaksulaekumise eelarve on kokku 12,26 miljonit eurot, mis moodustab 55,24% valla põhitegevuse tuludest.

Põhitegevuse kulude kavandatud suurus on 21,12 miljonit eurot ja põhitegevuse kulud kasvavad võrreldes 2023. aasta eelarvega 5,8%.

Põhitegevuse kuludest on 10,7% antavad toetused ja 89,3% majandamiskulud. Türi vald annab 2024. aastal erinevaid toetusi spordi-, kultuuri-, sotsiaal- ning haridusvaldkonnas 2,26 miljoni euro eest. Tegevuskuludeks (personali- ja majandamiskulud) planeeritakse kokku 18,86 miljonit eurot.

Toetusfondi eraldised on eelarves kajastatud 2022. aasta tasemel, arvestatud on üldhariduskoolide õpetajate täieliku ja lasteaedade õpetajate ning haridusasutuste tugisüsteemide osalise riigipoolse rahastamisega, summad täpsustatakse teiseks lugemiseks.

Põhitegevuse tulemi suuruseks on 1 059 280 eurot (põhitegevuse tuludest on maha võetud põhitegevuse kulud).

Türi valla 2024. aasta eelarve eelnõu ja seletuskiri on koostatud juhindudes [kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest](#) (edaspidi KOKS), [kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest](#) (edaspidi KOFS), Türi valla finantsjuhtimise korra, [Türi valla arengukavast ja eelarvestrateegiast](#) ja [avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendist](#) (edaspidi üldeeskiri).

2024. aasta eelarve koostamise ettevalmistused algasid 23. mai 2023 aasta korralduse nr 162 „Türi valla 2024. aasta eelarve koostamise ajakava ja tingimused“ välja andmisega. Türi valla

2024. aasta eelarve eelnõu ja seletuskiri on koostöös Türi valla asutuste, struktuuriüksuste ning vallavalitsuse liikmetega koostanud vallavalitsuse rahandusosakond.

Türi valla asutuste juhid ja alaeelarvete eest vastutajad sisestasid 1. septembriks 2023. aasta tegevusalade kaupa eelarve esialgse sisendi eelarve infosüsteemi VeeRa. Vallavalitsuse rahandusosakond koostas koondi ja toimusid läbirääkimised alaeelarvete eest vastutajate ja Türi valla asutuste juhtidega, et vaadata üle arenguvajadustest lähtuvad muudatused. Peale eelarve sisendite korrigeerimist toimus veel kohtumisi Türi valla asutuste juhtidega.

30. novembril 2023. aastal esitas Türi Vallavalitsus heaks kiidetud eelarve eelnõu volikogule.

Seletuskirjas on toodud võrdlustabelites 2021 aasta eelarve, 2021 aasta eelarve täitmine, 2022 aasta eelarve, 2022 aasta eelarve täitmine, 2023 aasta eelarve, 2023 aasta eelarve täitmine ja 2024 aasta planeeritav eelarve.

Vallaeelarve on eelarveaasta põhitegevuse tulude, põhitegevuse kulude, investeerimistegevuse, finantseerimistegevuse ja likviidsete varade muutuste plaan koos täiendavate nõuete, volituste ja informatsiooniga, mis on aluseks vastava aasta tegevuste finantseerimiseks.

Eelarve väljendab valla tegelikku olukorda, võimalusi ja valikuid. Eelarvega määratakse kulude summad valdkondade kaupa (sh kulu liikidele) ja prognoositakse tulud nende katteks. Kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve peab olema formaalselt tasakaalus ehk kõikidele eelarves kavandatud väljaminekutele peab olemas olema kate.

Põhitegevuse tulud on maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, põhitegevuseks saadavad toetused (sh tasandus- ja toetusfond) ja muud regulaarsed tulud, mis laekuvad korrapäraselt ja stabiilselt.

Põhitegevuse kulud on tööjõukulud, majandamiskulud (nt küte, elekter, vesi, administreerimiskulud) ja antavad toetused. Tegemist on korrapärase väljaminekutega. Eelarves on eraldi põhitegevuse kuluna planeeritud ka reservfond ettenägematute väljaminekute tegemiseks, millest vallavalitsus eraldab vahendeid sihtotstarbeliselt.

Investeerimistegevus koosneb tuludest ja kuludest. Tuludeks on vara müük, finantstulud ning investeerimiseks saadud toetused ja kuludeks investeringud, sh teede ehitus ja rekonstrueerimine.

Eelarve on koostatud üheks eelarveaastaks, eelarveaasta algab 01. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril. Kui eelarve ei ole 1. jaanuariks vastu võetud, võib kulusi teha 1/12 osas lõppenud aastaks ette nähtud kulutustest. Eelarve tuleb vastu võtta hiljemalt kolme kuu jooksul alates eelarveaasta algusest. Eelarve võtab volikogu vastu määrusega ja eelarve jõustub eelarveaasta algusest, peale volikogu määruse vastuvõtmist. Eelarve eelnõu, vastuvõetud eelarve, eelarve muudatused ja lisaelarved avalikustatakse vastavalt eelarve koostamise aluseks olevale seadusandlusele.

Eelarve sisaldab kõiki tulusid ja kulusid ning on koostatud brutomeetodil kalendriaastaga ühtiva eelarveaasta kohta. Üldreeglina ei ole tulu- ja kuluartiklid üksteisest sõltuvuses, st et eelarve tulude puhul ei ole kindlaks määratud sihtotstarbelist kulutamist ehk tulud tervikuna on mõeldud finantseerimaks kulusid tervikuna. Erandina on siiski teatud tulude osas ette nähtud sihtotstarbeline kasutamine ja see on eelarve planeerimisel aluseks võetud.

Vallavolikogus läbib eelarve eelnõu vähemalt kaks lugemist ning vajadusel tehakse selle käigus parandus- ja muudatusettepanekuid. Eelarve eelnõu muutmise ettepanekule lisab selle algataja põhjendused ja arvestused kavandatavate muudatustega kaasnevate väljaminekute ja nende katteallikate kohta, kõik muudatusettepanekud vaatab läbi vallavalitsus ja lisab oma seisukoha.

Eelarve täitmisel ja elluviimisel osalevad kõik Türi valla asutuste, lisaks ka mitmed era- ja kolmanda sektori organisatsioonid, kellele on valla poolt antud ülesandeid ja kellele eraldatakse nende ülesannete täitmiseks eelarvest vahendeid.

Eelarve täitmise kontroll on vallavolikogu revisjonikomisjoni, vallavalitsuse, hallatavate asutuste juhtide, Rahandusministeeriumi ja Riigikontrolli ülesanne. Vallavalitsus vastutab selle eest, et oleks rakendatud tõhus finantsjuhtimise ja kontrollisüsteem, mis peab aitama raha parimal viisil kasutada. Peale eelarveaasta lõppu koostab vallavalitsus majandusaasta aruande, sh eelarve täitmise aruande, mida auditeerib sõltumatu audiitor ning seejärel kinnitab vallavolikogu auditeeritud aruande.

1.3. Eelarve osad

Eelarve osad on vastavuses kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seaduse (KOFS) sätetega. Eelarve koosneb viiest osast:

- põhitegevuse tulud;
- põhitegevuse kulud;
- investeerimistegevus
 - investeerimistegevuse tulud;
 - investeerimistegevuse kulud;
- finantseerimistegevus;
 - finantseerimistegevuse tulu;
 - finantseerimistegevuse kulu;
- likviidsete varade muutus.

Eelarve osad kajastatakse üldeeskirja järgi, milles tegevusala kood kajastab täidetavaid põhifunktsioone. Eelarve täitmisel ja raamatupidamises on kasutusel lisaks veel dimensioone (kontokombinatsioone), mida eelarve tasemel kajastatakse koondsummana. Eelarveinfosüsteemis VeeRa on eelarve täitmine tegevusala ja tulu-, kululiigi detailsuses kättesaadav igapäevaselt.

2. Põhitegevuse tulud

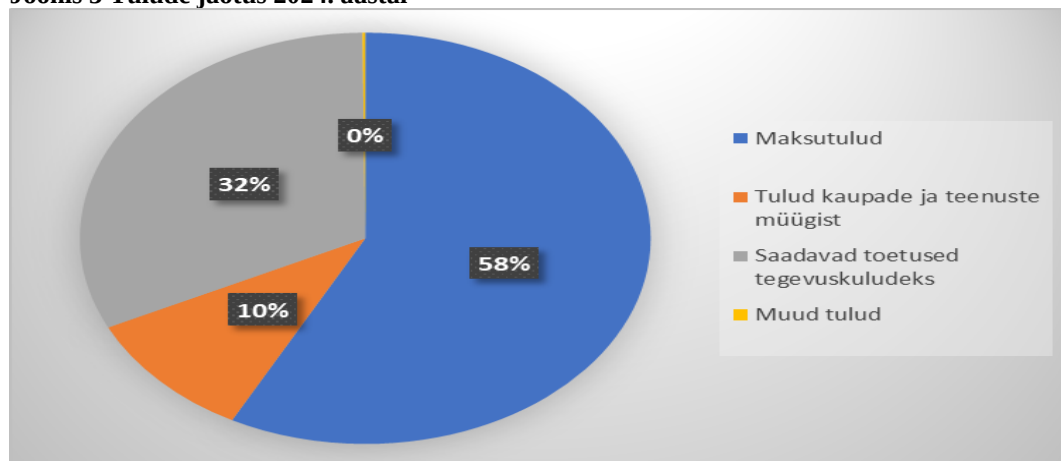
Põhitegevuse tulude eelarveosas jaotatakse tulud majandusliku sisu järgi järgmisteks liikideks:

- maksutulud;
- tulud kaupade ja teenuste müügist;
- saadavad toetused tegevuskuludeks;
- muud tulud.

Kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve on iseseisev ehk kohalik omavalitsus otsustab ise eelarve koostamise üle. Peamisteks eelarve tuludeks on Türi vallas füüsilise isiku tulumaks, maamaks ja toetused riigieelarvest.

Tabel 1 Põhitegevustulude võrdlus

Põhitegevustulud	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Maksutulud	9 141 759	9 640 804	10 432 755	10 588 978	11 512 948	10 238 868	12 806 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 879 179	1 972 421	2 073 022	2 056 629	2 063 310	1 939 647	2 249 838
Saadud toetused	6 769 536	6 212 300	7 150 799	6 949 862	8 025 112	7 128 418	7 093 192
Muud tegevustulud	53 186	68 116	31 831	141 330	47 500	48 815	35 100
TULUD KOKKU	17 843 660	17 893 641	19 688 407	19 736 799	21 648 870	19 355 747	22 184 130

Joonis 3 Tulude jaotus 2024. aastal

2.1. Maksutulud

Maks on seadusega või seaduse alusel valla- või linnavolikogu määrusega riigi- või kohaliku omavalitsuse avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks kogutav rahaline kohustus. Maksude kehtestamise peamine eesmärk on riigi, linna või valla ülesannete täitmiseks vajaliku raha saamine. Maksu näol on alati tegemist rahalise kohustusega ning sellel puudub otsene vastutusu maksumaksja jaoks.

Maksud jagunevad riiklikeks ja kohalikeks maksudeks, kuid eelarve struktuuris eraldi vastavat liigendust ei kasutata. Riiklikud maksud on füüsilise isiku tulumaks (edaspidi *FIT*) ja maamaks ning kohalikud maksud. Türi vallas ei ole kehtestatud ühtegi kohalikku maksu. Maksude üldist laekumist reguleerib maksukorralduse seadus.

2.1.1. Üksikisiku tulumaks (edaspidi *FIT*)

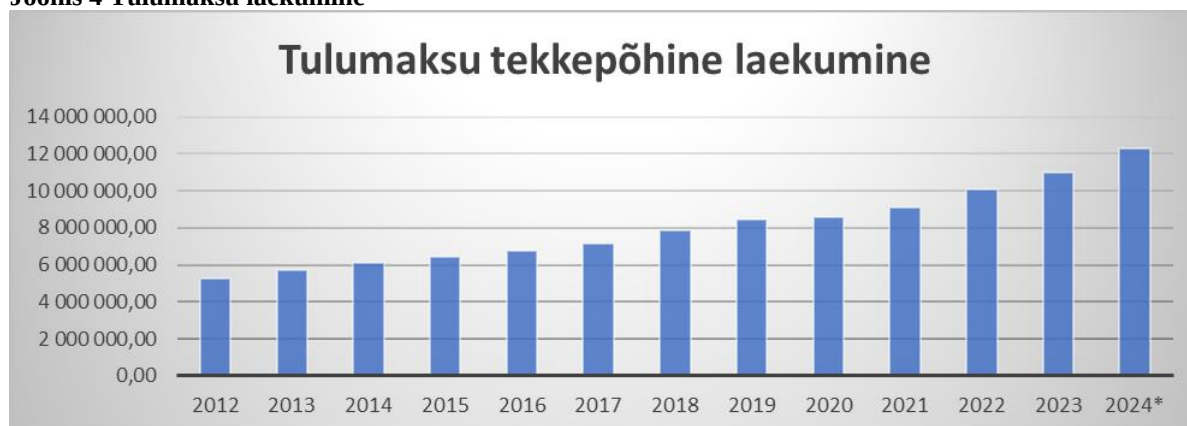
FIT laekumist reguleerivad tulumaksuseadus ja *FIT* kohalikele omavalitsustele eraldamise kord. *FIT* laekumist mõjutab vallas maksumaksjate arv, brutosissetulek ja riigi poolt igal aastal omavalitsustele kehtestatav tulumaksu laekumise määr.

Valla maksumaksja on kodanik, kes on registreeritud valla elanike registrisse. Maksumaksja elukohana kalendriaastal käsitletakse maksuhalduri (Maksu- ja Tolliameti) peetavasse maksukohuslase registrisse sama kalendriaasta 1. jaanuari seisuga kantud elukohta.

Füüsilise isiku maksustatavast tulust laekus kohalikule omavalitsusele alates 2021. aastast 11,96%. Alates 2024. aastal muudetakse kohalike omavalitsuste [tulumaksu](#) laekumisi selliselt, et riiklikelt pensionidelt, mida varem omavalitsusele ei laekunud, hakkab nüüd laekuma 2,5%, samas vähendatakse tulumaksu laekumist muudelt tuludelt 11,89% peale.

Tabel 2 FIT tekkepõhine võrdlus

aasta	FIT	kasv %
2012	5 281 317,00	0,00
2013	5 721 487,00	8,33
2014	6 083 516,00	6,33
2015	6 450 589,00	6,03
2016	6 757 227,00	4,75
2017	7 114 646,00	5,29
2018	7 881 161,00	10,77
2019	8 462 685,00	7,38
2020	8 574 105,00	1,32
2021	9 112 250,00	6,28
2022	10 059 622,00	10,40
2023 ¹	10 962 948,00	8,98
2024 ²	12 256 000,00	11,79

Joonis 4 Tulumaksu laekumine

2.1.2. Maamaks

Maamaks on riiklik maks, mille maksuhaldur on Maksu- ja Tolliamet. Maamaks arvutatakse kohalikust omavalitsusest saadavate andmete põhjal ning laekunud maamaks kantakse maa asukoha kohalikule omavalitsusüksusele üle vähemalt 1 kord kuus.

Maamaksu maksab maa omanik. Maa koormamisel hoonestusõiguse või kasutusvaldusega maksab maamaksu hoonestaja või kasutusvaldaja. Jätakuvalt riigi omandis oleva maa eest maksab maamaksu riik. Munitsipaalomandis oleva maa eest maamaksu ei maksta.

Maamaks arvutatakse maa maksustamishinna ja kohaliku omavalitsuse määratava maamaksu määra alusel.

Maa maksustamishind arvutatakse maa korralise hindamise tulemuste alusel. Viimane maa korraline hindamine toimus 2022. aastal ja tulemused võetakse kasutusele alates 1. jaanuarist 2024. Uued maamaksu määrad kehtestati 29. juuni 2023. aastal Türi Vallavolikogu määrusega nr 8 „Maamaksu määrad Türi vallas“, mis jõustub 01. jaanuarist 2024. aastal. Lisaks on

¹ Prognoositud füüsilise isiku tulumaksu laekumine

² Prognoositud füüsilise isiku tulumaksu laekumine

seadusega maamaksu tõusule seatud kasvupiirang, ehk maamaks ei suurene rohkem kui 10% aastas isegi kui uue maksustamise hind on suurem.

2024. aasta eelarve planeerimise aluseks Türi Vallavolikogu 29. juuni 2023. aasta määrus nr 8 „Maamaksumäärad Türi vallas“ järgmised maamaksumäärad (kehtivad alates 01. jaanuar 2024. aasta):

- elamumaa ja maatulundusmaa õuema kōlviku maamaksumäär on 0,5% kehtivast maa maksustamishinnast aastas;
- maatulundusmaa maamaksumäär on 0,5% kehtivast maa maksustamishinnast aastas;
- muu sihtotstarbega maa maamaksumäär on 1,0% kehtivast maa maksustamishinnast aastas

Tabel 3 Maamaksu laekumise võrdlus

aasta	maamaks	kasv %
2012	523 684,00	0,00
2013	495 346,00	-5,41
2014	492 995,00	-0,47
2015	492 468,00	-0,11
2016	492 918,00	0,09
2017	505 310,00	2,51
2018	506 243,00	0,18
2019	530 485,00	4,79
2020	524 523,00	-1,12
2021	536 494,00	2,28
2022	529 355,00	-1,33
2023 ³	550 000,00	3,90
2024 ⁴	550 000,00	0,0

2.2. Kaupade ja teenuste müük

Türi valla 2024. aasta asutuste kaupade ja teenuste müügist kavandatakse tulusid 2 249 838 eurot, milles kajastatakse kõikide hallatavate asutuste ning vallavalitsuse kui ametiasutuse omatulud – riigilõiv, tulud alusharidusteenuse, üldharidusteenuse ja huvikooliteenuse eest teistelt omavalitsustelt, huvikooliteenuse (muusikakool) lastevanemate tasu, lasteaedade toiduraha ja osalustasu summad, mida tasuvad lapsevanemad, hallatavate asutuste töötajate toitlustamine. Siin kajastuvad valla üüritulud (nii munitsipaal- kui ka sotsiaalkorterid), hooldekodu kohatasud, tulud kultuuri, spordi- ja kunstialasest tegevusest ning sotsiaalprojekti teenuste tulud.

Türi valla asutuste ja ametiasutuse omatulude jaotus 2024. aasta eelarves on välja toodud seletuskirja lõpus lisa 1 - Türi valla asutuste ja ametiasutuse omatulud 2024. aasta eelarves.

2.2.1. Riigilõiv

2024. aasta eelarvesse on planeeritud riigilõivu tuluna 12 000 eurot.

³ Prognoositud füüsilise isiku tulumaksu laekumine

⁴ Prognoositud füüsilise isiku tulumaksu laekumine

Riigilõiv on riigilõivu seadusega kehtestatud määras tasumisele kuuluv summa juriidiliste toimingute tegemise, avalduste läbivaatamise ja dokumentide väljastamise eest. Riigilõivu võtja on riigi- või kohaliku omavalitsuse üksuse asutus või valla- või linnasekretär, kes seaduse kohaselt on kohustatud toimingu tegema.

Kohaliku omavalitsuse üksuse asutuse ja vallasekretäri toimingu eest tasutav riigilõiv laekub eelarvesse.

Tabel 4 Riigilõivu laekumise võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Riigilõiv	11 000,00	11 892,04	12 000,00	12 546,00	12 000,00	10 395,00	12 000,00
KOKKU	11 000,00	11 892,04	12 000,00	12 546,00	12 000,00	10 395,00	12 000,00

Eelarvesse laekub riigilõiv ehitusseadustiku alusel ning ühistranspordiseaduse alusel tehtavate toimingute, vallasekretäri tõestamistoimingute eest (riigilõivu seaduse [peatükk 16](#)).

2.2.2. Tulud haridusalasest tegevusest

Haridusasutuste majandustegevusest prognoositakse eelarvesse 2024. aastal tulusid 754 692 eurot.

Tabel 5 Haridusala majandustegevuse omatulu võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Vallavalitsus	265 000,00	289 870,00	300 000,00	297 310,00	290 000,00	269 136,00	286 000,00
Väätsa Lasteaed Paikäpp	31 433,00	29 118,57	46 414,00	36 459,53	40 143,00	36 821,55	46 354,00
Türi Lasteaed	176 842,86	154 478,29	206 742,00	187 989,45	227 492,00	197 873,67	266 184,00
Türi Muusikakool	28 620,00	30 190,90	29 096,00	31 136,25	27 090,00	28 147,10	27 435,00
Türi Kevade Kool	1 228,88	1 709,59	1 000,00	1 812,31	1 200,00	2 461,60	2 100,00
Türi Noortekeskus	0,00	262,50	7 500,00	40,00	0,00	20,00	0,00
Laupa Põhikool	7 554,34	7 681,34	9 880,00	11 038,81	9 262,00	8 343,24	5 440,00
Türi Põhikool	27 586,66	27 824,88	26 630,00	19 530,64	25 928,00	19 811,60	16 000,00
Türi Ühisgümnaasium	30 017,63	32 410,72	26 614,00	28 491,33	22 268,00	25 760,99	23 100,00
Käru Põhikool	13 435,00	12 626,37	14 772,00	13 099,45	16 390,00	18 842,80	28 500,00
Väätsa Põhikool	4 383,66	5 073,30	3 121,00	5 422,63	5 893,00	8 251,57	4 000,00
Retla-Kabala Kool	29 774,32	30 705,00	38 180,00	37 290,27	42 243,00	41 843,43	49 579,00
KOKKU	615 876,35	621 951,46	709 949,00	669 620,67	707 909,00	657 313,55	754 692,00

Tasu koolitusteenuse osutamise eest

Tasu koolitusteenuse osutamisest laekub teistelt omavalitsustelt, kelle lapsed õpivad Türi valla üldhariduskoolides või käivad Türi valla koolieelsetes lasteasutustes. Vabariigi Valitsuse kohaselt on õppekoha tegevuskulu piirmäär ühe kuu kohta 2023. aastal 99 eurot (2022. aastal oli see 96 eurot, 2021. aastal 94 eurot). [Haridus- ja Teaduministeerium on esitanud eelnõu](#) õppekoha tegevuskulu piirmäära tõstmiseks 2024. aastal 102 eurot peale. Laste arv võetakse igakuiselt 10. kuupäeva seisuga ning esitatakse arved teistele omavalitsustele.

Türi vallas õppis 10. novembri 2022. aasta seisuga 98 teiste valdade õpilast, nendest 29 lasteaia last ja 69 kooliõpilast, nende täpsem jaotus on väljatoodud alljärgnevates tabelites.

Tabel 6 Teiste omavalitsuste lapsed Türi valla haridusasutustes

Asutus	õpilasi/lapsi
Türi Lasteaed	10

Laupa Põhikool	3
Türi Põhikool	8
Retla-Kabala Kool	7
Türi Ühisgümnaasium	30
Türi Kevade Kool	4
Käru Põhikool	6
Väätsa Lasteaed Paikäpp	11
Väätsa Põhikool	24
KOKKU	103

Tabel 7 Teiste omavalitsuste lapsed meie koolides ja lasteaedades

Vald	põhikool	gümnaasium	lasteaed
Järva vald	2	4	2
Kastre vald	1		
Kehtna vald	1		1
Kose vald	1		
Lüganuse vald			1
Mulgi vald	1		
Otepää vald	1		
Paide linn	25	22	8
Põhja-Pärnumaa vald	1		4
Põhja-Sakala vald	2		2
Põltsamaa vald	1		
Pärnu linn			1
Rapla vald		2	2
Saue			1
Tallinn	5	2	4
Tartu linn	1	1	2
Valga vald		1	
Viljandi vald	1		
KOKKU	41	30	28

Koolitusteenuse tulude arvestuse aluseks on võetud 103 kooliõpilast, kelle kuu tegevuskulu hind on 99 eurot kuus (eelnõu tegevuskoha maksumuse osas ei ole veel vastu võetud, ettepanek tegevuskoha maksumuseks planeeritud 102 eurot) ja aasta kohta 12 kuud. Lasteaialaste puhul on arvestuse aluseks 28 lasteaialast ja aasta kohta 12 kuud, keskmine kohamaksumus 370 eurot kuus.

Osalemine muusikakooli kulude katmisel

Vastavalt Türi Vallavolikogu 28. juuni 2018 [määrusele nr 31](#) on õppetasu Türi Muusikakoolis alates 1. septembrist 2018 eelkoolis ja vaba õppekavaga osakonnas 21 eurot ning põhikooli pilliõpetus- ja üldosakonnas 25 eurot kuus. Õppetasu suurus täiskasvanute osakonnas on 65 eurot kuus. Kui perest käib muusikakoolis samaaegselt rohkem kui üks laps, siis esimese lapse eest tasutakse 100% õppetasust, teise lapse eest 75% ja kolmas ning iga järgmine laps saab õppida õppetasuta.

Koolil on õigus lapsevanem õppetasust vabastada, kui Türi valla (keda lepingu sõlmimisel esindab kool) ja Eesti Kultuurkapitali vahel sõlmitud sihtfinantseerimise lepingu ning lepingus sätestatud tingimuste alusel, on Türi valla eelarvesse eraldatud andekate õpilaste toetuseks raha mida saab kasutada õppekulu osaliseks katmiseks. Kool esitab igas kvartalis kultuurkapitalile projekti, millega taotleb andekate õpilaste osaliseks õppetasust vabastamiseks rahalisi vahendeid. Siiani on olnud maksimaalseks summaks 160 eurot ühe koolikuu kohta.

Osalemine lasteaedade tegevuskulude katmisel

[Koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 lõike 6](#) alusel osalevad lasteasutuse eelarvest kaetavate majanduskulu, personalikulu ja õppevahendite kulu katmises täies ulatuses teised vallad ja linnad proportsionaalselt nende haldusterritooriumil elavate selles lasteasutuses käivate laste arvuga.

Vallavalitsus kinnitab igaks eelarveaastaks lasteasutuse majandamiskulu, personalikulu ning õppevahendite kulu arvestusliku maksumuse ühe lapse kohta.

Türi valla koolieelsete lasteasutuste tegevuskulu maksumus on kehtestatud 2023. aastal Türi Vallavalitsuse 20. detsember 2022. aasta korraldusega nr 416 – Türi Lasteaias 357 eurot, Väätša Lasteaias Paikäpp 587 eurot ja Retla-Kabala Kooli lasteaia osas 569 eurot ning Käru Põhikooli lasteaia osas 524 eurot kuus.

Koolieelsete lasteasutuste osalustasu

Lasteasutuste rahastamine toimub riigieelarvest ja vallaeelarvest, vanemate kaetavast osast ja annetustest.

Lasteasutuste majandamiskulu, personalikulu ning õppevahendite kulu kaetakse vallaeelarve vahenditest ning vallavolikogu otsusel osaliselt vanemate poolt. Vanemate kaetav osa ühe lapse kohta ei või ületada 20% Vabariigi Valitsuse kehtestatud palga alammäärast (koolieelse lasteasutuse seaduse [§ 27 lõige 3](#)). Vastavalt sellele võiks osalustasu 2024. aastal olla 164 eurot (miinimumpalk 2024. aastal 820 eurot).

Vastavalt Türi Vallavolikogu 29. märtsi 2018. aasta määrusele nr 17 on osalustasu määr 5% ja alates 1. jaanuarist 2024. aasta Türi valla koolieelsete lasteasutuste lapsevanemale 41 eurot.

Ülevaate lapsevanema osalusest saab alljärgnevast tabelist.

Tabel 8 Tabel 7 Lasteaia osalustasu võrdlus

Aasta	Miinimumpalk	osalustasu Türi vallas	% miinimumpalgast	Lubatud %	summa
2020	584	29,20	5	20	116,8
2021	584	29,20	5	20	116,8
2022	654	32,70	5	20	130,8
2023	725	36,25	5	20	145,0
2024	820	41,00	5	20	164,0

Vastavalt volikogu kehtestatud määradele on arvestatud välja lasteaedades osalustasud. Arvestatud on ka sellega, et lapsevanem on osalustasust vabastatud ühe kuu as, kui laps ei kasuta lasteaia teenust. Samuti on arvestatud sellega, et kui perest käib lasteaias rohkem lapsi, siis ühe lapse eest osalustasu 100%, teise lapse eest 75% ja kolmanda ning järgnevate eest osalustasu ei maksta.

Tabel 9 Kohatasu arvestuse võrdlus koolieelsetes lasteasutustes

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Vallavalitsus	118 000,00	116 932,00	142 000,00	143 281,00	170 000,00	161 247,00	170 000,00
Väätsa Lasteaed Paikäpp	20 090,00	18 494,55	30 394,00	22 768,19	24 025,00	22 982,84	28 864,00
Türi Lasteaed	106 054,00	90 910,55	125 884,00	116 006,44	139 129,00	120 184,79	154 428,00
Käru Põhikool	6 106,00	5 829,05	5 943,00	6 695,61	9 564,00	8 183,57	12 000,00
Retla-Kabala Kool	11 932,00	14 941,08	18 614,00	18 803,14	19 000,00	19 131,26	24 579,00
KOKKU	262 182,00	247 107,23	322 835,00	307 554,38	361 718,00	331 729,46	389 871,00

Tasu tootlustamiskuluks

Tasu arvestatakse lastevanematelt, kelle lapsed käivad Türi valla koolieelsetes lasteasutustes ning lastevanematelt, kelle lapsed õpivad üldhariduskoolis ning osalevad pikapäevarühma töös. Samuti arvestatakse tasu tootlustamiskuluks valla töötajatelt, kes lasteaias/koolis lõunat söövad. [Koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 lõike 2](#) alusel katab lapse toidukulu lasteasutuses vanem. Lapse toidukulu päevamaksumuse otsustab hoolekogu ja kinnitab juhataja. Toitlustamistasu laekumine lasteasutuste lõikes on toodud alljärgnevas tabelis:

Tabel 10 Tasu võrdlus toitlustusteenuse osutamise eest

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Väätsa Lasteaed Paikäpp	11 343,00	10 624,02	16 020,00	13 591,34	16 118,00	13 747,71	17 490,00
Türi Lasteaed	70 133,20	62 912,08	80 231,00	71 280,90	88 233,00	77 177,55	111 756,00
Türi Kevade Kool	1 200,00	1 680,71	1 000,00	1 812,31	1 200,00	2 461,60	2 100,00
Laupa Põhikool	7 458,00	7 585,00	9 880,00	10 792,65	9 155,00	7 632,20	5 440,00
Türi Põhikool	26 000,00	24 851,20	26 630,00	16 040,25	24 000,00	17 107,20	16 000,00
Türi Ühiskool	9 736,00	13 314,48	8 500,00	10 691,81	7 000,00	10 278,78	7 000,00
Käru Põhikool	7 329,00	6 797,32	8 829,00	6 403,84	6 826,00	10 659,23	16 500,00
Väätsa Põhikool	4 100,00	3 693,64	3 000,00	3 772,21	3 000,00	4 978,71	4 000,00
Retla-Kabala Kool	17 637,00	15 721,10	19 405,00	16 803,75	23 120,00	22 555,90	25 000,00
KOKKU	154 936,20	147 179,55	173 495,00	151 189,06	178 652,00	166 598,88	205 286,00

2.2.3. Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest

Eelarvesse planeeritakse 2024. aasta eelarvesse planeeritakse kultuuri- ja kunstialasest tegevusest 30 200 eurot.

Tabel 11 Kultuuri- ja kunstialase omatulu võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Vallavalitsus	0,00	350,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Türi Raamatukogu	5 800,00	5 658,40	5 500,00	5 096,25	3 400,00	2 927,49	3 400,00
Türi Kultuurikeskus	28 300,00	16 486,41	25 000,00	19 275,09	25 000,00	21 780,67	25 300,00
Türi Noortekeskus	0,00	1 570,50	0,00	6 919,50	9 000,00	9 140,00	0,00
Türi Muuseum	1 500,00	1 741,00	1 500,00	2 707,00	1 500,00	2 795,50	1 500,00
KOKKU	35 600,00	25 806,31	32 000,00	33 997,84	38 900,00	36 643,66	30 200,00

2.2.4. Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest

Planeeritakse Türi Kultuurikeskuse Käru struktuuriüksuses ja Türi Noortekeskuses sportimisega seotud tulud 1200 eurot.

Tabel 12 Spordi- ja puhkealase tegevuse omatulu võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Kultuurikeskus	1 000,00	431,00	500,00	614,00	500,00	889,00	700,00
Türi Noortekeskus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	280,00	500,00
KOKKU	1 000,00	431,00	500,00	614,00	500,00	1 169,00	1 200,00

2.2.5. Tulud sotsiaalalasest tegevusest

Tulu suuruseks planeeritud Türi valla 2024. aasta eelarves 903 046 eurot, millest Türi Päevakeskuse teenuse osutamise eest 164 801 eurot, Väätsa eakate kodu kohamaksudest 612 460 eurot ja 125 785 projekti „Isikukeskse erihoolekande teenusumudeli (ISTE) rakendamine kohalikus omavalitsuses“ tulud.

Tabel 13 Sotsiaalalase tegevuse omatulu võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Vallavalitsus	229 564,00	215 420,18	207 931,00	189 116,08	0,00	135 482,12	125 785,00
Türi Noortekeskus	0,00	1 100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Väätsa eakate kodu	445 080,00	440 023,06	467 040,00	459 991,60	588 000,00	499 739,02	612 460,00
Türi Päevakeskus	135 576,00	128 762,00	105 420,00	107 613,45	164 801,00	98 820,14	164 801,00
KOKKU	810 220,00	785 305,24	780 391,00	756 721,13	752 801,00	734 041,28	903 046,00

2.2.6. Elamu- ja kommunaaltegevuse tulud

Elamu- ja kommunaaltegevusest laekuva tulu suuruseks prognoositakse Türi valla 2024. aasta eelarves 225 000 eurot.

Tabel 14 Elamu- ja kommunaaltegevuse omatulu võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Vallavalitsus	0,00	3 037,10	0,00	958,68	1 000,00	0,00	0,00
Türi Kommunaalasutus	0,00	296,76	0,00	296,76	0,00	241,55	0,00
Türi Haldus	150 000,00	189 319,10	233 500,00	235 513,79	225 000,00	208 333,53	225 000,00
KOKKU	150 000,00	192 652,96	233 500,00	236 769,23	226 000,00	208 575,08	225 000,00

Elamu- ja kommunaalteenuste eest kogub tulu hallatav asutus Türi Haldus, kelle hallata on valla sotsiaal- ja munitsipaalmajad ning -korterid: Türi linnas Mehaanika tänav 1 ja 3, Viljandi tänav 30, Tallinna tänav 33, F. J. Wiedemanni tänav 1, Särevere alevikus Mäe tänav 6, Kärü alevikus Viljandi mnt 4, 7 ja 10 ning Väätsa alevikus Põllu tänav 3, 4 ja 6 ning Pikk tänav 1b.

2.2.7. Tulud üldvalitsemisest

Eelarvesse on arvestatud Türi Vallavalitsuse kui ametiasutuse poolt Türi Arengu Sihtasutusele raamatupidamisteenuse osutamise eest laekuvad tulud summas 6 500 eurot.

2.2.8. Laekumised transpordi- ja sidealasest majandustegevusest

Eelarvesse on planeeritud Türi Vallavalitsuse kui ametiasutuse tuluna 10 000 eurot sotsiaaltransporditeenuse osutamise eest.

2.2.9. Üür ja rent

Eelarvesse on planeeritud mitteeluruumidelt üüritulu 2024. aastal 287 200 eurot.

Tabel 15 Üüri- ja renditulude võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Vallavalitsus	6 124,67	8 317,68	4 000,00	4 934,19	4 000,00	5 236,88	4 000,00
Türi Raamatukogu	0,00	0,00	700,00	646,53	1 200,00	875,47	1 200,00
Türi Kultuurikeskus	21 000,00	20 949,47	35 000,00	32 364,15	30 000,00	38 159,44	39 000,00
Türi Kevade Kool	2 000,00	1 040,00	2 060,00	2 360,00	1 320,00	2 000,00	2 100,00

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Noortekeskus	3 400,00	1 563,50	3 400,00	5 007,00	2 000,00	7 750,00	4 500,00
Laupa Põhikool	200,00	340,00	200,00	80,00	200,00	100,00	200,00
Türi Põhikool	1 000,00	1 000,00	2 163,00	2 719,31	2 000,00	1 089,05	0,00
Türi Ühisgümnaasium	3 585,00	4 928,48	2 000,00	3 140,13	2 000,00	2 570,57	2 000,00
Väätsa Põhikool	1 516,39	2 583,43	6 378,00	4 049,00	2 500,00	2 829,43	1 000,00
Väätsa eakate kodu	0,00	7,01	0,00	0,00	0,00	4,78	0,00
Retla-Kabala Kool	314,00	314,00	781,00	1 029,50	200,00	190,00	200,00
Türi Kommunaalasutus	150 000,00	193 645,70	180 000,00	184 228,71	180 000,00	153 565,56	178 000,00
Türi Haldus	50 000,00	52 223,66	40 000,00	60 206,40	50 000,00	48 347,96	52 000,00
Türi Muuseum	3 000,00	4 592,99	5 500,00	5 595,34	3 000,00	4 027,92	3 000,00
TULUD KOKKU	242 140,06	291 505,92	282 182,00	306 360,26	278 420,00	266 747,06	287 200,00

2.3. Saadud tegevustoetused

2.3.1. Kohaliku omavalitsuse toetusfond

Riigieelarve seadusega eraldatakse kohalikele omavalitsustele toetust hariduskuludeks, toimetulekutoetuse maksmiseks, koolilõuna kulu osaliseks katmiseks, sotsiaaltoetuste ja –teenuste osutamise toetuseks, omavalitsuste tulubaasi stabiliseerimiseks ja muudeks toetusteks.

Toetusfondi ühtne eesmärk on tagada kohalikele omavalitsustele piisavad vahendid kohaliku elu üle iseseisvalt seaduste alusel otsustamiseks. Toetusfondi vahendid on määratud konkreetseks otstarbeks. Igal aastal jaotatakse neid vahendeid Vabariigi Valitsuse määruusega „Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksusele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja [kord](#)“.

Toetusfondi arvestusi pole veel kohalikele omavalitsustele saadetud ja hetkel on arvestatud 2024. aasta eelarves 5 153 328 eurot.

Toetus üldhariduskoolide pidamiseks antakse õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukuludeks ja nende täiendkoolituseks, õppekirjanduseks, koolilõunaks ning tõhustatud- ja eritoe tegevuskuludeks. Toetusfondist hariduskuludeks määratud vahendite jaotamise rahastamismudeli peamine põhimõte seisneb kulupõhiselt minimaalselt vajalike moodustatavate klassidega seotud õpetamiskulude finantseerimise tagamises.

Koolieelsete lasteasutuste õpetajate personalikulude toetust antakse alates 01. septembrist 2017. aastast eesmärgiga motiveerida kohalike omavalitsuste üksusi suurendama õpetajate palka. Toetust antakse juhul, kui omavalitsuse lasteaiaõpetaja töötasu alammäär on alates 2019. aasta 1. jaanuarist vähemalt 90% ning magistrikraadiga lasteaiaõpetajal vähemalt 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast.

Alates septembrist 2017. aastast rahastatakse 7-19 aastastele noortele suunatud huvitegevuse ja huvihariduse noorteprogrammi. Toetuse eesmärk on teha huviharidus regionaalselt paremini kättesaadavaks ning pakkuda mitmekesisemaid võimalusi vähemalt kolmes valdkonnas: kultuur, sport ning loodus- ja täppisteadused ja tehnoloogia.

Kohalike teedehoiu toetus suurendab kohaliku omavalitsuse üksuse võimekust kohalike teede jooksva hooldamisel, remontimisel ja rekonstrueerimisel.

Asendus- ja järelhooldusteenus on kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatav sotsiaalteenus, mille eesmärk on pika- või lühiajaliselt lapse heaolu ja õiguste tagamine, lapsele tema põhivajaduste rahuldamiseks peresarnaste elutingimuste võimaldamine, lapsele turvalise ja arenguks soodsa elukeskkonna loomine ning lapse ettevalmistamine võimetekohaseks toimetulekuks täisealisena. Järelhooldusteenuse eesmärk on asendushoolduselt ja eestkostelt lahkuva isiku iseseisva toimetuleku ja õpingute jätkamise toetamine.

Raske ja sügava puudega laste tugiteenuseid korraldavad sotsiaalhooldekande seaduse kohaselt

kohaliku omavalitsuse üksused. Kohaliku omavalitsuse üksus saab toetust kasutada raske ja sügava puudega laste lapsehoiu-, tugiisiku-, sotsiaaltranspordi- või muudeks sotsiaalteenusteks, mis aitavad vähendada raske ja sügava puudega lapse perekonna hoolduskoormust või puudest tulenevat lisavajadust.

Toimetulekutoetust maksavad välja kohaliku omavalitsuse üksused selleks riigieelarvest saadava hüvitise arvelt.

Eelpool nimetatud vahendid kantakse üle alljärgnevalt:

- I kvartalis 28%
- II kvartalis 34%
- III kvartalis 18%
- IV kvartalis 20%

2.3.2. Kohaliku omavalitsuse tasandusfond

Tasandusfondi on eelarves arvestatud vahendeid 1 399 906 eurot.

Tasandusfondi vahendid on ette nähtud kohaliku omavalitsuse üksuste ülesannete täitmise võimaluste ühtlustamiseks.

Valitsus laiendab kohalike omavalitsuste toetusfondist hüvitatavate rahvastikutoimingute nimekirja ja lisas sellesse 2023. aasta teiseks poolaastaks pikaajalise hoolduse korraldamise toetusmeetme. Toetus jaotatakse kohalike omavalitsuste vahel proportsionaalselt 65-84 aastaste ja vähemalt 85 aastaste elanike arvu alusel.

Alates 2024. aastast laekuvad vajalikud vahendid kohalikele omavalitsustele läbi tulumaksu ja tasandusfondi. Kohalik omavalitsus võib toetust kasutada väljaspool kodu osutatava ööpäevaringse üldhooldusteenuse korraldamiseks või muudeks sotsiaalteenusteks, mis aitavad vähendada pikaajalist hooldust vajavate inimeste kõrvalabi vajadust või nende perekonnaliikmete hoolduskoormust.

Matusetoetuse ning asendus- ja järelhoolduse toetuse meetmed tunnistatakse 2024. aastast kehtetuks, sest vastavad vahendid liiguvad kohalike omavalitsuste tulubaasi.

2.4. Muud saadud toetused tegevuskuludeks

Tegevuskulude sihtfinantseerimiseks on 2024. aasta eelarves arvestanud 539 958 eurot, sh Retla-Kabala kooli ja Türi Kevade Kooli öömajade toetuse 58 730 eurot, Päästeameti projekt „Kodud tuleohutuks“ 10 000 eurot ja teised Türi valla asutuste tegevuskulude toetused.

2.5. Muud tegevustulud

Keskkonnatasude seaduse § 55¹ alusel on arvestatud eelarvesse 2024. aastal kaevandamisõiguse tasu 10 000 eurot ning vee erikasutustasu 20 000 eurot. Keskkonnatasude kandmine kohalikele omavalitsusüksustele toimub seaduses ettenähtud alustel.

Muude tegevustulude all on märgitud Türi Põhikooli tulu 100 eurot ja Türi Halduse tulu 5000 eurot.

3. PÕHITEGEVUSE KULUD

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt planeeritakse põhitegevuse kulude eelarveosasse antavad toetused ja muud tegevuskulud. Selles eelarveosas ei kajastata põhivara soetuseks antavat sihtfinantseerimist, põhivara soetust, osaluste ning muude aktsiate ja osade soetust ning finantskulusid.

Eelarve kulude klassifitseerimine toimub analoogsetel alustel tulude tähistamisega. Kulud tähistatakse järgmise valdkonna detailsuse järgi:

- üldised valitsussektori teenused;
- avalik kord ja julgeolek;
- majandus;
- keskkonnakaitse;
- elamu- ja kommunaalmajandus;
- tervishoid;
- vabaaeg, kultuur, religioon;
- haridus;
- sotsiaalne kaitse.

4. PÕHITEGEVUSE KULUD TEGEVUSALADE JÄRGI

Iga valdkond jaguneb tegevusaladeks, mis on sätestatud riigi raamatupidamise üldeeskirjaga. Riigi raamatupidamise üldeeskiri näeb ette viiekohalise konto kasutamise ja ülejäänud detailsem jaotus on iga kohaliku omavalitsuse otsustada ja sisustada.

4.1. Üldised valitsussektori teenused

Üldiste valitsussektori teenuste real on planeeritud 1 069 925 eurot, mille hulgas on nii volikogu kui ka vallavalitsuse tegevustega seotud kulud.

Tabel 16 Üldised valitsussektori teenused tegevusala võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Vallavolikogu	69 000,00	63 122,00	77 435,00	74 022,21	83 635,00	66 896,51	86 108,00
Türi Vallavalitsus	1 094 166,01	1 086 284,76	1 162 394,00	1 192 521,54	748 902,00	666 967,56	814 209,00
Kohaliku omavalitsuse üksuse reservfond	7 463,83	0,00	20 694,00	0,00	5 587,33	0,00	45 025,00
Muud üldised teenused	1 300,00	873,68	1 300,00	726,30	1 000,00	4 070,84	1 000,00
Muud üldised valitsussektori teenused	35 000,00	21 167,47	0,00	0,00	24 110,00	24 109,17	37 414,00
Üldisloomuga ülekanded valitsussektoris	80 000,00	63 110,23	65 000,00	65 303,24	68 781,00	53 590,66	86 169,00
KOKKU	1 286 929,84	1 234 558,14	1 326 823,00	1 332 573,29	932 015,33	815 634,74	1 069 925,00

4.1.1 Türi Vallavolikogu (01111)

Türi Vallavolikogu eelarve on 2024. aastaks planeeritud 86 108 eurot, milles on arvestatud volikogu liikmete tasud, komisjonide ja noortevolikogu kulud ning üldised tegevuskulud.

Vastavalt Türi Vallavolikogu 17. detsembri 2021 [määrusele nr 20](#) makstakse Türi Vallavolikogu esimehele volikogu töö korraldamise ja Türi valla esindamisega seotud ülesannete täitmise eest tasu 1500 eurot kuus, Türi Vallavolikogu aseesimehele vallavolikogu esimehe asendamisel ja volikogu esimehe ülesannete täitmise korral 750 eurot. Tasu

aseesimehele makstakse vallavolikogu esimehe käskkirja alusel. Türi Vallavolikogu alalise komisjoni esimehele makstakse (v.a volikogu esimehele, kes on ka komisjoni esimees) komisjoni töö korraldamisega seotud ülesannete täitmise eest tasu 360 eurot kuus. Türi Vallavolikogu alalise komisjoni aseesimehele komisjoni esimehe asendamisel ja komisjoni esimehe ülesannete täitmise korral 180 eurot. Tasu makstakse vallavolikogu esimehe käskkirja alusel. Türi Vallavolikogu liikmele (v.a liikmele, kes on volikogu esimees või alalise komisjoni esimees) volikogu töös osalemise eest tasu 72 eurot volikogu istungil osalemise eest kuus.

Türi Vallavolikogu alalistel komisjonidel on oma töö korraldamiseks õigus kalendriaastas kasutada 250 eurot.

Türi Vallavolikogu alalise komisjoni liikmele hüvitatakse osaliselt komisjoni töös osalemiseks isikliku sõiduautoga tehtud kulu. Hüvitist makstakse 30 senti komisjoni töös osalemiseks tehtud ühe kilomeetri kohta, kuid mitte rohkem kui 100 eurot kalendrikuus. Hüvitis makstakse arvestuslehe ja Türi Vallavolikogu esimehe käskkirja alusel.

Eelarve kulude hulgas on arvestatud Türi valla noortevolikogu kuludeks 2 000 eurot.

4.1.2 Türi Vallavalitsus (01112)

Türi Vallavalitsuse kulu sisaldab Türi Vallavalitsuse kui täitevorgani ja Türi Vallavalitsuse kui ametiasutuse tegevustega seotud kulu 814 209 eurot (sh tööjõu- ja majanduskulud).

Vastavalt Türi Vallavolikogu 29. detsembri 2022. aasta otsusega nr 60 on kinnitatud ametiasutuse struktuuris 47,25 teenistusk kohta.

Eelarves on arvestatud majanduskuludega ametiasutuse, Türi linnas asuva hoone (Türi linn, Hariduse tänav 3) ning Kabala külas, Oisu alevikus, Kärü alevikus ja Väätsa alevikus asuvate teeninduskeskuste kuludega.

4.1.3 Türi Vallavalitsuse reservfond (01114)

Türi valla reservfond on 2024. aastaks planeeritud 45 025 eurot, mida saab kasutada vastavalt kehtestatud korrale.

4.1.4 Muud üldised teenused (01330)

Antud tegevusalalt kaetakse pangateenusega (ülekannetega teostamisega ning e-arvete edastamisega pankadesse) seotud kulu, milleks on planeeritud 1000 eurot. Türi Vallavalitsusel on arvelduskontod SEB-s, Swedbankis, LHV-s ning Coop Pangas.

4.1.5 Muud üldised valitsussektori teenused (01600)

Tegevusalale on planeeritud 37 414 eurot tegevuskuludeks, mis on seotud valimiste läbiviimisega.

4.1.6 Üldiseloomuga ülekanded valitsussektoris (01800)

Liikmemaksude suurused on planeeritud eelduslikult ja seni teadaoleva info alusel 2024. aasta eelarvesse 86 169 eurot. Tegevusalale on planeeritud ainult rahalised liikmemaksud.

Tabel 17 Liikmemaksude võrdlus

	2023 eelarve	2024 eelarve
Eesti Linnade ja Valdade Liit	10 064,00	10 462,00
Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus	0,00	275,00
MTÜ Eesti Mõisakoolide Ühendus	258,00	258,00
SA Järvamaa	0,00	47 496,00
Järvamaa Omavalitsuste Liit MTÜ	47 016,00	0,00
MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökoogu	5 564,00	10 624,00
MTÜ Türi Spordiklubide Liit	20,00	20,00

	2023 eelarve	2024 eelarve
MTÜ Eesti Puhkpillimuusika Ühing	144,00	144,00
MTÜ Raplamaa Partnerluskogu	5 337,00	5 312,00
Eesti Muusikakoolide Liit	378,00	378,00
MTÜ Eesti Ringhäälingumuuseum	0,00	10 200,00
Innovation Circle Network	0,00	330,00
Douzelage liikmemaks	0,00	350,00
Türi-Paide Rahvajooks MTÜ	0,00	320,00
KOKKU	68 781,00	86 169,00

4.2. Avalik kord ja julgeolek

Avalik kord ja julgeolek real on planeeritud 14 000 eurot, mille hulgas on nii päästeteenuste kui ka muu avaliku korra ja julgeoleku tegevustega seotud kulud.

Tabel 18 Avalik kord ja julgeolek tegevusala võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Päästeteenused	4 600,00	3 150,00	3 000,00	1 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00
Muu avalik kord ja julgeolek, sh haldus	31 000,00	20 400,87	12 000,00	9 961,32	20 100,00	6 530,80	11 000,00
KOKKU	35 600,00	23 550,87	15 000,00	10 961,32	23 100,00	9 530,80	14 000,00

4.2.1 Päästeteenused (03200)

Päästeteenuste eelarve kulu on planeeritud eraldisena Türi valla eelarvest 3000 eurot mittetulundusühingutele Türi Vabatahtlik Tuletõrje Ühing (Väätsa ja Oisu vabatahtlikud) ning Kärü Tuletõrje Selts, kes panustavad vabatahtlikena kutseliste komandode aitamisele ennetustööde teostamisel ja väljakutsetele reageerimisel.

4.2.2 Muu avalik kord ja julgeolek (03600)

Avaliku korra tagamiseks on valla eelarves tegevuskuluna 11 000 eurot, milles on turvafirma G4S ööpäevaringse valveteenuse seadmete kulud, jalgrataste nutiparkimise Bikeep parkla kulud ja tegevustoetuste kulud ning vallavalitsuse sotsiaaltöötajate töökohtadele häirenuppude paigaldamise kulud.

4.3. Majandus

Majanduse tegevusalade real on planeeritud 646 298 eurot, mille hulgas on ettevõtluse, maakorraldamise, muu energia- ja soojamajanduse, maanteetranspordi, transpordikorralduse, turismi, üldmajanduslike arendusprojektide ja muu majanduse kulu. Kulud on jagatud kahe asutuse vahel – Türi Vallavalitsus ja Türi Haldus, kes panustavad majandus tegevusaladesse.

Tabel 19 Majandus tegevusala võrdlus

Tegevusala nimetus	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Üldine tööajapoliitika	2 000,00	481,26	400,00	481,63	5 240,00	0,00	5 240,00
Põllumajandus	33 842,18	33 975,62	14 000,00	12 352,15	14 000,00	8 894,57	2 000,00
Muu energia- ja soojamajandus	0,00	0,00	0,00	4 680,00	0,00	0,00	0,00
Maanteetransport, vald	0,00	0,00	0,00	0,00	7 400,00	0,00	0,00
Maanteetransport, Türi Haldus	359 131,00	298 575,16	299 095,00	340 667,05	311 092,00	243 106,34	282 690,00
Ühistranspordi korraldus	5 000,00	5 000,00	5 000,00	3 750,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00
Turism	500,00	400,00	400,00	300,00	2 500,00	986,15	12 500,00
Üldmajanduslikud arendusprojektid	43 320,00	0,00	64 984,00	63 749,12	3 000,00	5 667,84	107 498,00
Muu majandus	8 190,27	7 766,88	1 000,00	1 083,18	216 826,00	161 495,26	231 370,00
KOKKU	451 983,45	346 198,92	384 879,00	427 063,13	565 058,00	425 150,16	646 298,00

4.3.1 Üldine tööjõupoliitika (04120)

Eelarve reale on planeeritud 5240 eurot. Eelarverealet kaetakse ettevõtlusalaste konkursside ning muude ettevõtjatele suunatud ürituste korraldamisega ja/või osalemisega seotud kulu ning muu ettevõtlusalase tegevusega ja ettevõtlusalase info levitamisega seotud kulu, toetatakse õpilasfirmasid. Kaetakse ettevõtjate ümarlaua ja infopäevade kulud, ettevõtluse soodustamise - koostööprojektide omafinantseerimise kulu. Järvamaa ettevõtlusnädala raames toimub Türi valla ettevõtjatele suunatud infopäev.

4.3.2 Põllumajandus (04210)

Eelarve reale on planeeritud 2000 eurot, mida kasutatakse GIS-programmi arendamiseks, maade mõõdistamiseks ja vormistamiseks.

4.3.3 Maanteetransport (04510)

Eelarve reale on planeeritud 282 690 eurot, millest Türi Halduse teede hoolduse eelarve.

4.3.4 Ühistranspordi korraldus (04512)

MTÜ Järvamaa Ühistranspordi Keskuse liikmemaks 5000 eurot, liikmemaksu tasutakse kvartalimaksena kvartali viimasel kuul.

4.3.5 Turism (04730)

Turismi arendamisega seotud tegevuskulu suuruseks on planeeritud 12 500 eurot, mida kasutatakse valda tutvustavate infostendide uuendamiseks, infomaterjalide valmistamiseks ja erinevatel üritustel osalemisega seotud kulu katmiseks.

4.3.6 Üldmajanduslikud arendusprojektid (04740)

Üldmajanduslike arendusprojektide tegevuskulu on planeeritud 107 498 eurot, milles on kulud SA Järvamaa projektide toetuseks, sh projekti "Kesk-Eesti DMO turismiettevõtete koostöövõrgustiku arendamine ja konkurentsivõime kasvatamine läbi ühiste turundustegevuste Eestis, Lätis ja Soomes" 6 333 eurot, projekti "Kesk-Eesti ettevõtlusinkubaator" 13 523 eurot, projekti "Kesk-Eesti innovatsioonikeskuse rajamine 78 750 eurot. Lisaks Türi valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2024-2036 teine osamakse 5 892 eurot ja roheline valla visiooni kulude katteks 3000 eurot.

4.3.7 Muu majandus (04900)

Muu majanduse eelarves on planeeritud 231 370 eurot ehituse, ehitiste ja maakorraldusega ning muinsuskaitsega seotud ülesannete täitmiseks ja majandusosakonna kulud.

4.4. Keskkonnakaitse

Keskkonnakaitse tegevusalade real on planeeritud 1 101 390 eurot, mille hulgas on nii jäätmekäitluse, avalike alade puhastamise ja bioloogilise mitmekesisuse tegevustega seotud kulud.

Tabel 20 Keskkonnakaitse tegevusala võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Jäätmekäitus, vald	10 513,00	8 010,64	131 972,00	127 396,94	33 852,00	25 162,46	40 252,00
Jäätmekäitus, Türi Haldus	146 430,00	155 182,97	141 226,00	135 117,19	121 000,00	122 110,34	145 000,00
Avalike alade puhastus, Türi Haldus	546 665,00	683 363,40	769 251,00	888 396,84	503 000,00	387 739,20	500 000,00
Heitveekäitus, Türi Haldus	9 100,00	451,32	2 500,00	2 400,00	1 000,00	0,00	500,00

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Bioloogiline mitmekesisus, vald	0,00	289,31	500,00	374,04	1 000,00	742,65	1 000,00
Bioloogiline mitmekesisus, Türi Haldus	280 891,00	260 971,37	338 737,00	330 882,22	390 233,00	321 350,00	414 638,00
KOKKU	993 599,00	1 108 269,01	1 384 186,00	1 484 567,23	1 050 085,00	857 104,65	1 101 390,00

Türi valla 2024. aasta eelarve keskkonnakaitse kuludest kaetakse jäätme- ja heitveekäitluse, avalike alade puhastamise ja bioloogilise mitmekesisuse kulud. Kulud on jagatud kahe asutuse vahel – Türi Vallavalitsus ja Türi Haldus.

4.4.1 Jäätmekäitlus (05100)

Jäätmekäitluse tegevuskulu 2024. aastal on 185 252 eurot. Jäätmekäitluse tegevuskulus on planeeritud jäätmekäitluse korraldamisega (sh jäätme punktide ja konteinerite teenindamine), veekogude puhastamise, Türi jäätmejaama opereerimise ja Türi valla jäätmevaldajate registri pidamisega seotud kulud. Tegevusala eelarves on Türi Vallavalitsuse kulu 40 252 eurot ja Türi Halduse kulu on 145 000 eurot.

4.4.2 Avalike alade puhastus (05101)

Avalike alade puhastuse kuludeks on planeeritud 500 000 eurot Türi Haldusele. Avalike alade puhastuse alla on planeeritud kulud aastaringseks teede ja tänavate puhastuseks, sh teede ja tänavate puhastus koos prahi äraveo ja kastmisega ning talvel lume ära veoks. Väljakute, turgude, parkide puhastamine ja sealt igat tüüpi jäätmete kogumine ning nende transport puhastamise kohta.

4.4.3 Heitveekäitlus (05200)

Heitveekäitluse eelarves on 500 eurot Türi Haldusele heit- ja sadevee käitlusega seotud jooksvateks kuludeks.

4.4.4 Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse (05400)

Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse tegevuskuludest 415 638 eurot, millest Türi Vallavalitsuse eelarves 1000 eurot veeproovide teostamiseks ja Türi Halduse eelarves 414 638 eurot parkide korrastamise ning haljasalade hooldamisega seotud kuludeks.

4.5. Elamu- ja kommunaalmajandus

Elamu- ja kommunaalmajanduse tegevusalade real on planeeritud 690 355 eurot, mille hulgas on elamumajanduse, veevarustuse ja kalmistute tegevustega seotud kulud.

Tabel 21 Elamu- ja kommunaalmajanduse tegevusala võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Elamumajanduse arendamine	156 700,00	156 195,31	11 300,00	13 192,05	16 500,00	18 980,00	16 500,00
Veevarustus, vald	0,00	0,00	7 269,00	0,00	0,00		7 000,00
Veevarustus, Türi Haldus	5 000,00	2 684,66	1 000,00	1 161,33	1 000,00	626,21	1 000,00
Tänavavalgustus, Türi Haldus	170 410,00	179 017,52	145 796,00	205 917,81	221 270,00	106 160,43	171 373,00
Kalmistud, vald	4 554,00	4 553,36	4 760,00	1 227,80	800,00	6 265,46	5 100,00
Kalmistud, Türi Haldus	45 311,00	34 716,78	35 081,00	32 013,49	45 391,00	36 515,06	51 472,00
Hulkivate loomadega seotud tegevus, Türi Haldus	16 840,00	20 448,72	14 708,00	15 887,03	11 000,00	12 291,10	20 000,00
Muu elamu- ja kommunaalmajandus, Türi Haldus	92 735,00	143 620,53	169 115,00	158 898,33	123 133,00	123 702,87	162 921,00

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Kommunaalasutus	3 992,00	3 782,84	4 178,00	3 449,27	4 868,00	4 659,49	7 993,00
Türi Haldus	103 232,00	103 772,72	131 023,00	126 562,14	265 034,00	194 586,29	246 996,00
KOKKU	598 774,00	648 792,44	524 230,00	558 309,25	688 996,00	503 786,91	690 355,00

4.5.1 Elamumajanduse arendamine (06100)

Elamumajanduse arendamise eelarves on planeeritud 16 500 eurot, millest korteriühistute nõustamise toetuseks 6 500 eurot ja Päästeameti toetus „Kodud tuleohutuks“ 10 000 eurot.

4.5.2 Veevarustus (06300)

Tegevusalale on planeeritud eelarves 8000 eurot, millest 7000 eurot on Türi Vallavalituse real avaliku veevõtu kohtade loomiseks ja 1000 eurot Türi Haldusele avalikest veevõtukohtadest vee võtmise kuludeks.

4.5.3 Tänavavalgustus (06400)

Tänavavalgustuse eelarves on planeeritud 171 373 eurot, tänavavalgustuse haldamisega seotud kuludeks ja energeetiku töötasu.

4.5.4 Muud elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus (06605)

Kalmistud (0660510)

Tegevusalale on eelarves planeeritud 56 572 eurot, millest Türi Vallavalitsuse eelarves 5100 eurot Türi valla kalmistute andmebaasi Haudi rendi kuludeks ja Türi Halduse eelarves 51 472 eurot, millest kaetakse hallatavate kalmistute Saunametsa, Kõrgessaare, Kesklinna ja Kärü kalmistute majandamiskulud ning kalmistuhoolajate personalikulud.

Hulkuvate loomadega seotud tegevus (0660511)

Türi Halduse eelarves on planeeritud 20 000 eurot hulkuvate loomade püüdmiskulude ja loomade varjupaikadesse vastuvõtu ja seal hooldamise ning varjupaika toimetamise kulud.

Muu elamu – ja kommunaalmajandus (0660512)

Türi Halduse eelarves on planeeritud 162 921 eurot hallatavate hoonete ja ruumide kuludeks (sh Türi linnas Viljandi tänav 13b, F. J. Wiedemanni tänav 1, Viljandi tänav 20a) ja mujal määratlemata Türi valla objektide hooldus-, remondi- ja ülalpidamis- ja personalikuludeks.

Türi Kommunaalasutus (0605513)

Eelarvesse on planeeritud 7993 eurot direktori ametikoha personali- ja bürookuludeks.

Türi Haldus (0605514)

Türi Halduse kuludeks on planeeritud 246 996 eurot asutuse majandamis- ja personalikuludeks.

4.6. Tervishoid

Tervishoid tegevusalade reale on planeeritud 12 00 eurot, mille hulgas on meditsiiniteenuste ja tervishoiu tegevustega seotud kulu. Varasem eelarve jaotus on tõstetud tegevusalale üldmeditsiiniteenuste kulud, kuid sisuliselt eelnevad tegevused jätkuvad.

Tabel 22 Tervishoid tegevusala võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi tervisekeskus	9 421,39	9 421,39	9 000,00	8 332,20	9 000,00	6 507,80	0,00
Üldmeditsiiniteenuste kulud	500,00	500,00	500,00	0,00	0,00	0,00	12 000,00
Kärü perearstikeskus	1 500,00	1 500,00	1 500,00	0,00	1 500,00	0,00	0,00
Väätsa perearstikeskus	1 863,48	1 632,46	1 500,00	2 311,78	1 500,00	2 913,90	0,00

Üldhaigla teenused	9 000,00	7 151,11	0,00	6,15	0,00	0,00	0,00
Muu tervishoid	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
KOKKU	22 284,87	20 204,96	12 500,00	10 650,13	12 000,00	9 421,70	12 000,00

4.6.1 Üldmeditsiiniteenused (07210)

Eelarves on planeeritud toetused OÜ Türi Tervisekeskuse, Kärü ja Väätsa perearstile, millest OÜ Türi Tervisekeskusele kuni 9000 eurot ja Kärü ja Väätsa perearste kokku 3000 eurot.

4.7. Vabaaeg, kultuur ja religioon

Vabaaeg, kultuur ja religioon tegevusalade reale on planeeritud 2 516 411 eurot, mille hulgas on spordi, kultuuri ja muu vabaaja tegevustega seotud kulud.

Tabel 23 Vabaaeg, kultuur, religioon tegevusala võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Toetus spordiorganisatsioonidele	426 125,00	426 125,00	459 545,00	453 845,00	511 656,00	515 077,75	560 401,00
Sporditegevusega seotud toetused, kolmas sektor	0,00	0,00	10 000,00	10 000,00	10 000,00	10 000,00	10 000,00
Ujula kasutamine	110 000,00	110 000,00	116 100,00	116 100,00	125 000,00	125 000,00	130 000,00
Muud sporditegevusega seotud kulu	977,84	1 230,82	775,00	1 409,13	1 000,00	500,00	1 000,00
Muu noorsootööga seotud kulu	14 000,00	14 000,00	16 000,00	16 000,00	18 500,00	26 000,00	30 000,00
Türi Noortekeskus	173 153,00	157 210,26	178 921,00	183 720,11	209 732,00	159 900,90	222 651,00
Türi Noortekeskus, Türi loomemaja	70 800,00	53 098,78	44 190,00	40 566,59	44 190,00	28 367,51	47 550,00
Türi Noortekeskus, Türi perepesa	92 975,60	78 202,99	81 215,00	85 199,45	83 947,00	62 955,17	78 796,00
Vaba aja tegevused	59 405,69	59 823,73	62 400,00	62 474,53	86 000,00	73 431,47	104 000,00
Türi Raamatukogu	278 282,00	279 682,03	302 900,00	302 528,07	310 847,00	279 841,96	336 821,00
Türi Kultuurikeskus	583 046,70	546 027,43	637 176,00	647 780,74	759 010,00	604 425,48	837 044,00
MTÜ Eesti Ringhäälingumuseum	9 000,00	9 000,00	9 000,00	9 000,00	10 200,00	10 200,00	0,00
Eesti Jalgrattamuseum	3 000,00	3 000,00	0,00	3 000,00	0,00	0,00	0,00
Türi Muuseum	48 662,00	46 515,84	51 959,00	51 908,08	62 312,00	43 197,53	51 774,00
Muinsuskaitse	7 000,00	7 000,00	8 500,00	8 500,00	6 500,00	6 500,00	6 500,00
Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused	46 000,00	45 502,00	50 000,00	50 000,00	56 000,00	56 000,00	61 874,00
Muu vaba aeg, kultuur ja religioon	4 000,00	3 791,05	5 200,00	7 030,12	10 180,00	6 707,70	38 000,00
KOKKU	1 926 427,83	1 840 209,93	2 033 881,00	2 049 061,82	2 305 074,00	2 008 105,47	2 516 411,00

4.7.1 Sporditegevus (08102)

Sporditegevuse eelarves on planeeritud MTÜ Türi Spordiklubide Liit (edaspidi *TSKL*) sporditegevuse toetamiseks 560 401 eurot, Paide-Türi Rahvajooksu korraldamiseks 10 000 eurot, Türi Arengu Sihtasutus (edaspidi Türi Ujula) tegevuseks 130 000 eurot ja sportlaste tunnustamiseks 1000 eurot.

Türi Ujula tegeleb Türi valla kooliõpilastele ja lasteaia lastele ujumise algõpetuse andmisega, lastele ja noortele ujumistreeningute läbiviimisega ning Türi Kevade Kooli õpilastele ja Türi Päevakeskuse klientidele ujumise ja vee(spordi)teraapia osutamisega.

Türi Spordiklubide Liit (TSKL) korraldab vastavalt sõlmitud koostöölepingule Türi vallas sporditegevust, sh spordikooli treenerite töö tasustamist, õppe-treeningtööd ning spordiürituste ja -võistluste korraldamist. TSKLi kuulus 2023. aastal 21 spordiklubi ja liidul on 9 liikmeline juhatus. TSKLi hallata on erinevad spordirajatised, täpsema info saab TSKLi [kodulehelt](#).

4.7.2 Noorsootöö ja noortekeskused (08107)

Eelarves on planeeritud noorsootöö korraldamiseks 378 997 eurot.

Muud noorsootööga seotud kulud (0810703)

Eelarves on planeeritud õpilasmaleva korraldamise kulud 30 000 eurot majanduskuludeks, millest personalikulud on arvestatud alampalga alusel.

Türi Noortekeskus (0810704)

Türi Noortekeskuse töö korraldamiseks on planeeritud 222 651 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Türi Noortekeskusele lisaks asuvad noortetoad Väätsal, Kärus ja Oisus.

Türi Noortekeskus, Türi loomemaja (0810706)

Loomemaja eelarves on 47 550 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Türi Noortekeskus, Türi Perepesa (0810707)

Perepesa eelarves on planeeritud 78 796 eurot majandus- ja personalikuludeks.

4.7.3 Vaba aja tegevused (08109)

Vaba aja tegevuste eelarves on planeeritud 104 000 eurot milles on ülevallaliste kultuuriürituste toetamise ja korraldamisega (sh Öunafestival, Perefestival, Cellofest, aasta tegu ja tegija tunnustamine, valla aukodaniku ja aumärkide saajate tunnustamine, vallavanema vastuvõtt vallas sündinud beebidele ja nende vanematele, Kevadfestival, Rapla Kirikumuusika Festival Kärus kirikus) seotud kulud. Samuti kasutatakse muuks kultuuritöö korraldamiseks ja kultuuritöö edendamiseks (juubelid, tähtpäevad, mälestusüritused, kultuurialane koostöö, kultuuritöötajate nõupidamised ja tunnustamine, reklaamkandjatel info uuendamine, osalemine välisprojektides, valla meenete ostmine).

Eelarvereaal on vahendid, millelt eraldatakse toetusi III sektorile seltsitegevuse korraldamiseks vallavolikogu kehtestatud korra alusel. Toetusi jagatakse külaliikumise objektidega seotud kulu ning muu seltsitegevuse korraldamisega seotud kuludeks (mittetulundusühingute tunnustamine, konkursi „Aasta küla“ korraldamisega seotud kulu, väljaspool valda toimuvatel valdkondlikel sündmustel osalemisega seotud kulu, nõupidamiste korraldamine, külavanemate toetus jms) ja muud toetused mittetulundusühingutele (sh MTÜ Eesti Jalgrattamuuseum ja Kärus kärede muuseum).

4.7.4 Raamatukogud (08201)

Türi Raamatukogu (0820102)

Türi Raamatukogu eelarves on planeeritud 336 821 eurot majandus- ja personalikuludeks. Türi Raamatukogu struktuuriüksused asuvad Türi linnas, Oisu, Väätsa ja Kärus alevikes, Laupa, Kabala ja Kahala külates.

Kõigis Türi valla raamatukogu struktuuriüksustes asub avalik internetipunkt. Raamatukogu tegevus on muutunud oluliselt nähtavamaks, lisaks tavapärasele raamatute laenutamisele on raamatukogust saanud ka erinevate sündmuste toimumise koht – korraldatakse kohtumisi kirjanikega, reisimuljete õhtuid, lastele põnevaid laupäevahommikusi raamatukogutunde jne.

4.7.5 Rahvakultuur (08202)

Türi Kultuurikeskus (0820201)

Türi Kultuurikeskuse eelarves on planeeritud 837 044 eurot majandus- ja personalikuludeks. Türi Kultuurikeskuse struktuuriüksused asuvad Türil, Oisus, Kabalas, Väätsal ja Kärus. Eelarves on planeeritud rahvakultuurikollektiivide juhendajatele makstav töötasu.

Türil tegutseb kaks galeriid. Kultuurikeskuse esimesel korrusel eksponeeritakse professionaalset kunsti.

4.7.6 Muuseumid (08203)

Tegevusala eelarves on planeeritud 51 774 eurot Türi Muuseumi tegevuskuludeks.

Türi Muuseum (0820304)

Türi Muuseumi eelarves on planeeritud 51 744 eurot majandus- ja personalikuludeks.

4.7.7 Muinsuskaitse (08207)

Eelarves on planeeritud 6500 eurot mittetulundusühingu EELK Türi Püha Martini Kiriku valduses oleva Türi Kiriku kui muinsuskaitse objekti säilitamise ja haldamisega seotud kulud.

4.7.8 Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused (08300)

Eelarves on planeeritud sihtotstarbeline eraldis 61 874 eurot Türi Arengu Sihtasutusele ajalehe Türi Rahvaleht väljaandmiseks ja tasu reklaami eest Kesk-Eesti Tre raadios.

Ajalehte Türi Rahvaleht antakse välja üks kord kuus ja ajaleht jõuab kõikidesse Türi valla postkastidesse.

4.7.9 Muu vabaaeg, kultuur, sport (08600)

Tegevusalale on planeeritud valla esinduskulud summas 38 000 eurot, mille hulka kuuluvad välissuhted (vallavolikogu ja vallavalitsuse välislähetused), väliskülaliste vastuvõtmise kulud ja meened valla esindamiseks.

4.8. Haridus

Haridus tegevusalade reale planeeritud 11 955 843 eurot, mille hulgas on hariduse pakkumisega seotud tegevuste kulud.

Tabel 24 Hariduskulud tegevusala võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Osalus teiste omavalitsuste lasteadeade kuludes	112 883,00	112 882,32	120 000,00	137 674,21	180 000,00	154 625,03	180 000,00
Retla-Kabala Kool, lasteae	310 225,75	298 737,91	357 177,00	319 429,01	391 561,00	315 494,59	416 211,00
Käru Põhikool, lasteae	109 188,53	107 132,84	121 999,00	128 749,17	155 161,00	118 935,74	165 542,00
Väätša Lasteaed Paikäpp	349 450,30	339 629,09	382 744,00	375 947,65	460 216,00	371 852,18	476 410,00
Türi Lasteaed	1 596 001,34	1 494 819,39	1 630 554,00	1 647 452,59	2 093 420,84	1 669 616,16	2 157 288,00
Osalus teiste omavalitsuste põhikoolide ja üldkeskhariduse kuludes	130 000,00	120 258,55	120 000,00	127 080,61	140 000,00	128 071,84	140 000,00
Laupa Põhikool, vald	210 964,01	206 070,94	204 383,00	207 167,79	242 799,00	184 543,92	240 370,00
Laupa Põhikool, riik	372 553,00	367 768,24	437 947,00	441 335,77	568 909,00	468 538,44	576 533,00
Retla-Kabala Kool, vald	267 751,84	266 981,72	249 015,00	264 539,67	355 776,00	251 064,77	397 179,00
Retla-Kabala Kool, riik	393 932,00	396 943,67	504 884,00	424 030,99	532 670,00	430 259,73	440 850,00
Türi Põhikool, vald	728 520,57	625 798,46	897 529,00	841 782,70	789 493,65	729 858,72	1 032 628,00

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Põhikool, riik	1 125 350,00	1 190 197,56	1 209 282,00	1 228 327,87	1 602 566,00	1 351 968,97	1 608 130,00
Türi Kevade Kool, vald	78 158,88	78 566,76	29 916,00	29 265,47	48 079,00	35 449,72	63 824,00
Türi Kevade Kool, riik	139 185,00	127 509,05	153 394,00	149 993,36	218 822,00	151 382,73	244 222,00
Käru Põhikool, vald	162 508,70	147 900,92	107 485,00	109 328,73	175 188,00	123 500,07	132 597,00
Käru Põhikool, riik	228 939,00	237 244,73	288 543,00	275 108,38	230 206,00	185 373,00	230 206,00
Väätsa Põhikool, vald	215 814,22	211 418,08	221 440,00	231 841,04	248 067,00	192 515,37	278 950,00
Väätsa Põhikool, riik	378 068,00	389 752,51	432 409,00	438 079,06	501 485,00	438 421,13	533 221,00
Türi Ühisgümnaasium, vald	314 233,61	287 447,06	437 855,00	354 045,66	563 214,00	300 409,85	362 953,00
Türi Ühisgümnaasium, riik	1 175,00	114 964,84	40 088,00	78 957,62	42 483,00	79 014,27	116 049,00
Türi Ühisgümnaasium, riigiopetajad	432 470,00	331 093,77	342 616,00	367 998,61	324 109,00	375 455,65	404 389,00
Osalemine huvihariduse kuludes	212 401,00	178 775,48	174 594,00	174 185,39	159 104,00	148 543,81	153 480,00
Türi Muusikakool	402 057,00	395 249,35	429 983,00	429 197,67	527 754,00	476 952,00	547 249,00
Koolitransport, vald	115 000,00	119 287,12	125 000,00	126 344,66	161 000,00	103 545,58	161 000,00
Koolitransport, Türi Haldus	19 545,00	17 626,82	25 629,00	22 442,68	33 648,00	20 045,00	36 056,00
Koolitoit Käru Põhikool, vald	19 530,75	19 126,48	20 190,00	20 601,33	25 699,00	20 718,57	28 568,00
Koolitoit Käru Põhikool, riik	8 575,00	8 575,00	8 050,00	8 142,33	5 075,00	4 775,32	5 075,00
Koolitoit Laupa Põhikool, vald	33 083,98	33 847,09	39 009,00	38 332,80	43 733,00	36 519,12	40 845,00
Koolitoit Laupa Põhikool, riik	20 650,00	20 650,00	20 125,00	20 125,00	20 475,00	20 474,99	18 200,00
Koolitoit Retla-Kabala Kool, vald	42 956,29	39 074,15	49 680,00	48 751,83	60 156,00	40 805,22	51 970,00
Koolitoit Retla-Kabala Kool, riik	17 150,00	17 097,61	17 150,00	16 982,48	15 975,00	15 445,38	14 100,00
Koolitoit Türi Põhikool, vald	113 467,73	97 870,29	104 027,00	97 072,00	138 687,00	105 797,55	149 552,00
Koolitoit Türi Põhikool, riik	84 525,00	79 966,58	86 625,00	86 333,37	93 800,00	73 988,43	93 800,00
Koolitoit Türi Ühisgümnaasium, vald	38 895,33	41 878,13	42 387,00	44 727,94	57 117,00	42 215,23	41 017,00
Koolitoit Türi Ühisgümnaasium, riik	23 800,00	23 751,41	25 550,00	25 545,77	19 250,00	18 897,41	17 500,00
Koolitoit Türi Kevade Kool, vald	12 450,31	12 420,28	20 236,00	18 192,90	25 431,00	19 176,37	29 565,00
Koolitoit Türi Kevade Kool, riik	1 750,00	1 750,00	1 925,00	1 927,53	2 100,00	1 809,93	2 100,00
Koolitoit Väätsa Põhikool, vald	25 737,82	28 167,13	30 290,00	25 633,43	41 453,00	41 569,47	48 928,00
Koolitoit Väätsa Põhikool, riik	25 725,00	25 782,41	26 250,00	28 465,33	26 950,00	23 390,94	26 425,00
Õmaja Retla-Kabala Kool, Oisu õppehoone	64 915,00	65 062,79	81 075,00	79 950,70	85 141,00	58 254,52	51 935,00
Õmaja Türi Kevade Kool	58 141,00	59 763,00	78 110,00	80 636,23	63 275,00	58 281,72	68 884,00
Osalemine teiste omavalitsuste õmaja kuludes	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 080,00	0,00
Muu haridus	25 591,00	24 542,84	100 491,00	38 538,89	236 241,00	135 154,42	172 042,00
KOKKU	9 023 319,96	8 763 382,37	9 795 636,00	9 610 266,22	11 706 289,49	9 523 792,86	11 955 843,00

4.8.1 Alusharidus (09110)

Vastavalt Türi Vallavolikogu 28. detsembri 2017 määrusele nr 14 on lasteaiaõpetaja töötasu alammäär täistööajaga töötamisel alates 2019. aasta 1. jaanuarist vähemalt 90% ning magistrikraadiga või sellega võrdsustatud tasemega lasteaiaõpetajal vähemalt 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast.

Tabel 25 Laste arv koolieelsetes lasteasutustest 10. novembri seisuga

	2017 november	2018 november	2019 november	2020 november	2021 november	2022 november	2023 november
Türi Lasteaed	304,00	293,00	323,00	332,00	323,00	357,00	356,00
Retla-Kabala Kooli lasteae	66,00	53,00	51,00	52,00	55,00	52,00	58,00
Käru Põhikooli lasteae	27,00	21,00	24,00	23,00	21,00	20,00	27,00
Väätša Lasteaed Paikäpp	65,00	60,00	62,00	66,00	70,00	65,00	67,00
Kokku	462,00	427,00	460,00	473,00	469,00	494,00	508,00

Osalus teiste omavalitsuste lasteadeade kuludes (0911001)

Tegevusalale on planeeritud 180 000 eurot, keskmiseks kohatasuks on planeeritud 378 eurot, summa vaadatakse aastalõpu seisuga üle ja vajadusel korrigeeritakse eelarve lugemiste vahel.

Eelarverealt kaetakse teiste omavalitsuste lasteadeade kulu, kus käivad Türi valla rahvastikuregistris olevad lapsed. Kohatasu suuruse kehtestab lasteaias asukohajärgne omavalitsus.

Türi vallast seisuga 10. november 2023. aasta käib väljapoole valda teistes omavalitsuste lasteadeades 16 last (Eesti Hariduse Infosüsteem - EHIS).

Tabel 26 Lapsed teistes omavalitsustes

linn/vald	lapsi
Järva vald	5,00
Kehtna vald	2,00
Paide linn	1,00
Põhja-Sakala vald	3,00
Pärnu linn	1,00
Tori vald	1,00
Tallinn	1,00
Saaremaa	1,00
Viljandi linn	1,00
KOKKU	16,00

Retla – Kabala Kool, lasteae (0911002)

Retla-Kabala Kooli lasteaias eelarves on planeeritud 416 211 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Käru Põhikool, lasteae (0911003)

Käru Põhikooli eelarves on planeeritud 165 542 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Väätša Lasteaed Paikäpp (0911005)

Väätša Lasteaias eelarves on planeeritud 476 410 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Türi Lasteaed (0911009)

Türi Lasteaias eelarves on planeeritud 2 157 288 eurot majandus- ja personalikuludeks.

4.8.2 Põhi- ja üldkeskharidus (09212)

Kajastatakse kõikide üldhariduskoolide (algkoolid, põhikoolid, gümnaasiumid, täiskasvanute gümnaasiumid) kõik kulud, va 10.-12. klassi õpetajate töötasu. Siin kajastatakse ka lasteadeade koolide kooli osa kulud, samuti kajastatakse siin teistelt valdadelt ja linnadelt ostetud koolitusteenus põhi- ja üldkeskhariduse omandamise eest.

Tabel 27 Õpilaste arv 10. novembri seisuga

	2017 november	2018 november	2019 november	2020 november	2021 november	2022 november	2023 november
Türi Põhikool	497,00	495,00	493,00	484,00	497,00	536,00	536,00
Türi Ühisgümnaasium	149,00	148,00	166,00	153,00	161,00	128,00	108,00
Türi Kevade Kool	14,00	12,00	11,00	10,00	11,00	12,00	11,00
Laupa Põhikool	105,00	116,00	125,00	118,00	115,00	117,00	104,00
Retla-Kabala Kool	91,00	98,00	104,00	99,00	96,00	93,00	96,00
Käru Põhikool	54,00	58,00	55,00	50,00	43,00	29,00	25,00
Väätša Põhikool	127,00	155,00	153,00	149,00	150,00	154,00	150,00
Kokku	1 037,00	1 082,00	1 107,00	1 063,00	1 073,00	1 069,00	1 030,00

Osalus teiste omavalitsuste põhi- ja üldkeskhariduse kuludes (0921201)

Eelarves on planeeritud 140 000 eurot. Vastavalt Türi Vallavolikogu 28. detsembri 2017 otsusele nr 83 osaleb Türi vald teiste omavalitsuste munitsipaalkoolide tegevuskulude katmises proportsionaalselt selles koolis õppivate õpilaste arvuga, kelle rahvastikuregistri järgne elukoht asub Türi valla haldusterritooriumil. Türi vald lähtub tegevuskulu katmisel Vabariigi Valitsuse poolt igaks eelarveaastaks kehtestatud õppekoha tegevuskulu piirmäärast ühe kuu kohta. Piirmäärast suuremat tegevuskulu tasutakse õpilaste puhul, kes õpivad põhikooli ja gümnaasiumiseaduses § 51 lõike 1 punktides 5 – 12 sätestatud haridusliku erivajadusega õpilaste klassides. Türi vald ei sõlmi teiste omavalitsustega munitsipaalkooli tegevuskulu katmises osalemiseks lepinguid, vaid lähtub käesolevast otsusest.

2023. aastaks on kehtestatud õppekoha tegevuskulu piirmääraks 99 eurot vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele ja 2024. aastaks on eelnõus piirmäär 102 eurot.

Laupa Põhikool (0921202)

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 816 903 eurot.

Retla – Kabala Kool (0921203)

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 838 029 eurot.

Türi Põhikool (0921204)

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 2 640 758 eurot.

Türi Kevade Kool (0921205)

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 308 046 eurot.

Käru Põhikool (0921206)

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 362 803 eurot.

Väätša Põhikool (0921207)

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 812 171 eurot.

4.8.3 Türi Ühisgümnaasium (0921208)

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 479 002 eurot.

4.8.4 Üldkeskhariduse õpetajate tööjõukulud (09213)

Eelarvesse on planeeritud personalikuludeks 404 389 eurot 10.-12. klasside õpetajate tööjõukuludeks, mis on riigipoolne toetusfondi eraldis.

Noorte huviharidus ja huvitegevus (09510)

Osalemine huvihariduse kuludes (0951001)

Huvihariduse kuludeks on planeeritud 153 480 eurot, millest riigipoolsed vahendid on 127 897 eurot, mis jagatakse vastavalt esitatud taotlustele vallavalitsuse korraldusega peale eelarve vastuvõtmist. Riigieelarvest eraldatakse vastavalt noorsootööseadusele kohalikele omavalitsustele raha huvihariduse- ja huvitegevuse arendamiseks ja mitmekesistamiseks. Eraldatud raha kasutamise eelduseks on vallavolikogu poolt kinnitatud tegevuskava. Tegevuskava kaardistab kitsaskohad ja pakub neile lahendused. Eraldatud vahendeid võib kasutada vaid tegevuskavas toodud kitsaskohtade lahendamiseks.

Vallapoolsed vahendid 2024. aastal on 25 583 eurot, mille eest tasutakse teiste kohalike omavalitsuse huvikoolides osalemine ning sõidukulud.

Türi Muusikakool (0951002)

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 547 249 eurot.

Türi Muusikakool on huvikoolina tegutsev muusikakool, mille tegevuse eesmärk on anda muusikalist haridust lähtuvalt kooli õppekavadest ja valmistada õppureid ette professionaalse muusikahariduse õppeks. Türi Muusikakoolis saab õppida klaveri, viiuli, tšello, kitarr, basskitarr, akordioni, kromaatilise kontsertkandle, harfi, flöödi, plokkflöödi, klarneti, saksofoni, trompeti, trombooni, altsarve ja löökpillide huvialadel.

Koolitransport (09600)

Koolitranspordi kuludeks on planeeritud 197 056 eurot, sellest vald 161 000 eurot ning Türi Haldus 36 056 eurot. Tegevusala jaguneb Türi Vallavalitsuse ja Türi Halduse vahel.

Vallavalitsus viib kevadel läbi hanke õpilastranspordi korraldamiseks vastavalt volikogu kehtestatud korrale. Vallavalitsus korraldab õpilastranspordi neile õpilastele, kellel ei ole võimalik kooli ja koolist koju saada ühistranspordiga või jalgsi. Selleks kogutakse andmed õpilaste vanematelt ning hange pannakse kokku vastavalt sellele, kus lapsed elavad ja millisesse õppeasutusse peavad jõudma.

Türi Halduse tegevusala all kajastatakse Käru piirkonna õpilasveo bussi majanduskulu, õpilasveo bussijuhi personalikulu, kulude tõus on seotud kütuse ja personali kulude tõusuga.

4.8.7 Koolitoit (09601)

Eelarves on planeeritud 567 645 eurot.

Tegevusalal kajastatakse köögi personali tööjõukulud ja kulud toiduainete ning köögiinventari soetamiseks. Koolitoidu kulude hulgas kajastatakse ka sihtotstarbelised laekumised PRIA'lt (koolipiim ja koolipuuviili) ja need lisanduvad aasta jooksul eelarvele.

4.8.8 Öömaja (09602)

Öömaja eelarves on planeeritud kahe kooli öömaja tegevuse peale 120 819 eurot, sellest 51 935 eurot Retla-Kabala Koolile ja 68 884 eurot Türi Kevade Koolile. Tuginedes õpilaste arvule ja nendele vajaliku teenuse pakkumise öömaja tegevustes, hüvitab kulusid Haridus- ja Teadusministeerium osalise toetusega.

Türi vallas on õpilaskodud Retla-Kabala Kooli ja Türi Kevade Kooli juures ning vald tasub õpilaskodu kulud. Türi Kevade Koolil on 13-kohaline õpilaskodu, mille teenuseid kasutab 11

last ja Retla-Kabala Kooli öömaja teenuseid kasutab 11 last. Öömajaga seotud kuludeks on öömaja tegevusega kaasnevad personali-, ühiselamute- ja õpilaskodude ülalpidamiskulud.

4.8.9 Muu haridus (09800)

Eelarves on planeeritud 172 042 eurot Türi Vallavolikogu määruse alusel makstavateks õppetoetusteks, koolitusseminarideks ja infopäevadeks valla haridusjuhtidele. Haridustöötajate tunnustamise (üritus ja hariduspreemiad) kulud, kooliaasta alustamise ürituste kulud, haridusvaldkonna ürituste korraldamise kulud, sh projektide omaosaluse tagamise ja parimate koolilõpetajate vastuvõtu kulud ning toetus sihtasutusele Kesk-Eesti õppe- ja kompetentsuskeskus. Lisaks on planeeritud Kultuuriministeeriumi toetus „kultuuriraniits“ eurot, mis jagatakse koolidele välja lisaelarvete käigus vastavalt kasutusele. Kasutuse piirmäärad on koolidele etteantud, et koolid saaksid tegevusi planeerima asuda.

4.9. Sotsiaalne kaitse

Sotsiaalne kaitse eelarvesse on planeeritud 3 118 628 eurot, mille hulgas on sotsiaalse kaitse teenustega seotud tegevuste kulud.

Tabel 28 Sotsiaalne kaitse tegevusala võrdlus

Tegevusala nimetus	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Türi Päevakeskus. vald	37 260,00	39 205,63	47 337,00	51 542,34	43 567,00	32 761,69	51 235,00
Türi Päevakeskus riik	114 516,00	107 701,98	103 137,00	103 275,63	118 344,00	96 022,09	118 344,00
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	369 977,95	352 488,63	298 406,00	267 578,87	395 185,00	229 695,93	309 784,00
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse, vald	337 936,95	322 768,69	272 140,00	242 971,72	395 185,00	199 452,39	309 784,00
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse, riik	32 041,00	29 719,94	26 266,00	24 607,15	0,00	30 243,54	0,00
Käru Hooldusravi Keskus OÜ (likvideeritud)	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	0,00	0,00	0,00
Väätsa eakate kodu	364 994,00	349 296,51	379 091,00	383 035,47	506 477,00	397 386,53	585 463,00
Osalemine eakate sotsiaalhoolekandeesutust es	225 440,00	233 603,11	230 000,00	248 076,06	260 000,00	463 827,64	600 000,00
Muu eakate sotsiaalne kaitse	252 625,00	183 006,82	163 919,00	152 425,69	123 962,00	142 292,80	140 490,00
Asendus- ja järelhooldus	403 202,73	402 694,51	463 940,00	480 552,83	417 580,00	317 961,99	397 580,00
Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse, vald	147 606,60	147 645,65	283 720,00	282 492,49	141 725,00	144 239,34	141 925,00
Eluasemeteenused, vald	15 330,00	10 507,66	1 000,00	279,90	1 000,00	48,00	0,00
Eluasemeteenused, Türi Haldus	109 555,00	110 070,96	120 734,00	139 396,53	144 740,00	109 712,68	152 436,00
Riiklik toimetulekutoetus	200 313,04	173 621,33	336 993,00	308 447,66	271 447,00	291 416,06	271 447,00
Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse	26 493,63	25 383,93	33 500,00	36 306,81	31 800,00	57 041,60	61 000,00
Muu sotsiaalne kaitse	17 572,00	17 953,10	16 441,00	13 079,71	244 709,00	193 017,22	288 924,00
KOKKU	2 286 385,95	2 154 679,82	2 479 718,00	2 467 989,99	2 700 536,00	2 475 423,57	3 118 628,00

Kohaliku omavalitsusüksuse ülesanne on korraldada sotsiaalteenuste osutamist, sotsiaaltoetuste ja muu sotsiaalabi andmist ja eakate hoolekannet. Sotsiaalhoolekande seaduses on määratletud kohalikule omavalitsusele kohustuslikud sotsiaalteenused ning sotsiaalhoolekande põhimõtted.

Türi Vallavolikogu 26. novembri 2020. aasta [määrusega nr 14](#) „Sotsiaalhoolekandelise abi andmise kord“ sätestatakse Türi valla eelarvesse sotsiaaltoetuste maksmiseks planeeritud rahaliste vahendite kasutamise alused ning sotsiaaltoetuste taotlemise ja maksmise korra. Määruse alusel makstavate sotsiaaltoetuste eesmärk on toetada ja soodustada isiku või tema perekonna toimetulekut või kompenseerida taotlejale osutatud ravi- või sotsiaalteenuste kulu.

Toetust võib taotleda füüsiline isik, kelle elukoht Eesti rahvastikuregistri andmetel on Türi vallas, samuti isik, kelle elukoht Eesti rahvastikuregistri andmetel ei ole Türi vallas, kuid kes tegelikult viibib või elab alaliselt Türi valla haldusterritooriumil ning kellele vastavalt sotsiaalhoolekande seadusele tuleb osutada vältimatut sotsiaalabi.

Määrusega sätestatakse sünnitoetuse, kooli alustamise toetuse, eakate sünnipäevatoetuse, matusetootuse, ravimikulu hüvitamise ja abivahendi soetamise toetuse, riiklike dokumentide vormistamise toetuse, laste toitlustamise ja lasteaia osalustasu hüvitamise toetuse, lastega peredele teenuste osutamist tagava toetuse, sotsiaalse ja psühholoogilise nõustamisteenuse osutamise toetuse, raske majandusliku olukorra puhul makstava toetuse, isikliku abistaja toetuse, üldhooldusteenuse tagamise toetuse, puudega isiku eluruumi kohandamise toetuse, raske ja sügava puudega isiku hooldajatoetuse maksmiseks planeeritud vahendite kasutamise alused, taotlemise ja maksmise kord.

4.9.1 Puuetega inimeste sotsiaalhoolekandetasutused (10120)

Türi Päevakeskus (1012001)

Eelarves on planeeritud 169 579 eurot, sellest riigi toetus 118 344 eurot, millega kaetakse üldiseid majandamiskulusid, et tagada klientide teenindamine.

2024. aastal laekub Sotsiaalkindlustusametilt prognoositavalt (klientide liikumise tõttu) igapäevaelu toetamise teenuse eest 69 564 eurot (31 klienti x 187 eurot x 12 kuud) ja toetatud elamise teenuse eest 48 780 eurot (15 klienti x 271 eurot x 12 kuud). Teenus on suunatud kodus elavatele raske või sügava intellektipuudega täisealistele, kes vajavad igapäevaeluga toimetulekul pidevat kõrvalabi, hooldust ja järelevalvet.

Türi Päevakeskus on Türi valla munitsipaalasutusena tegutsev päevane hoolekandetasutus, mille ülesandeks on vaimse puudega või psüühiliste erivajadustega inimeste ettevalmistamine iseseisvaks eluks, osalemiseks ühiskonnaelus ja lihtsamate tööde tegemiseks. Samuti nende inimeste elukvaliteedi parandamine ja võimaluste loomine vaimse puudega inimeste tööhõiveks. Türi Päevakeskuses pakutakse klientidele igapäevaelu- ja toetatud elamise teenust.

4.9.2 Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse (10121)

Eelarves on planeeritud 309 784 eurot raske- ja sügava puudega lastele teenuste osutamiseks (sh tugiisikute teenus). Tegevusala kuludeks on täiskasvanud puudega inimese isikliku abistaja toetused, hooldajatoetus ja sellelt makstav sotsiaalmaks, tugiisiku- ja raske- ja sügava puudega laste lapsehoiuteenus ja puudega inimeste sotsiaaltranspordi kulud. Samuti mitmesugused teenused puuetega inimestele, võimaldamaks neil osa võtta vabaaja ja kultuuritegevustest, et võimaldada neil töötada ja osaleda ühiskondlikus elus.

4.9.3 Eakate sotsiaalhoolekandetasutused (10200)

Väätsa eakate kodu (1020002)

Eelarves on planeeritud 585 463 eurot, majandus- ja personalikuludeks. Väätsa eakate kodu avati 2015. aasta juunis. Kohti on 40 kliendile kuid keskmiselt prognoosime inimesi aastaringselt 38. Kohatasu hind alates 2023. aastast on ühes kuus 1200 - 1350 eurot kahekesi toas olles hind sõltub hoolduskomponendist ja kui soovitakse tuba kasutada üksinda, siis on kohatasu suurus 1600 - 1750 eurot. Hinnale lisandub ravimite kulu vastavalt tegelikule kulule.

Osalemine sotsiaalhoolekande asutustes (1020003)

Eakate sotsiaalhoolekandeesutustega seotud tegevuskulu on 2024. aasta eelarves kokku 600 000 eurot. Siin kajastub väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse tagamiseks makstav toetus ja seoses üldiste hinnatõusudega on planeeritud kulude tõusu 13%.

4.9.4 Muu eakate sotsiaalne kaitse (10201)

Eelarves on planeeritud 140 490 eurot. Antud eelarvereal kajastatakse sotsiaalse kaitse pakkumist mitterahaliste toetustena vanadusega seotud riskide vastu, samuti isiku enda või tema perekonna toimetulekuraskuste korral. Põhiliselt on tegevusalal kajastatud koduteenuse ja lõimitud sotsiaalteenuse kulu, sh teenust osutatavate personalikulud teenust osutatavate isikute personalikulud, samuti transporditeenuse osutamine. Selle real on kajastatud projekti „Hoolekandeteenuste laiendamine hoolduskoormuse vähendamiseks“ ja koduteenust teostavate sotsiaalhooldajate personalikulud.

4.9.5 Asendus- ja järelhooldus (10400)

Eelarves on planeeritud 397 580 eurot, mis on asendushooldusteenusel eestkostel olevate laste kulude katteks.

4.9.6 Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse (10402)

Eelarves on planeeritud 141 925 eurot, millest toetatakse peredele ja lastele nõustamisteenuse pakkumist, makstakse sünnitoetust ja kooli alustamise toetust.

4.9.7 Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele (10600)

Eelarves on planeeritud 152 436 eurot, millel kajastatakse Särevere alevikus asuva sotsiaalmaja (Mäe tänav 6), Türi linnas asuvate sotsiaalmajade (Mehaanika tänav 1 ja 3, Viljandi tänav 19 ja 30 ning Tallinna tänav 33) ja Käru ning Väätsa alevikus asuvate sotsiaaleluruumide ülalpidamiskulud. Kulud jagunevad Türi Halduse ja Türi Vallavalitsuse vahel.

4.9.8 Riiklik toimetulekutoetus (10701)

Eelarves on planeeritud 271 447 eurot, millest makstakse toimetulekutoetust. 2022. aasta 1. juunist üksi elavale inimesele või perekonna esimesele liikmele 200 eurot kuus ja iga alaealise liikme toimetulekupiir on 240 eurot kuus. See on summa, mis pärast eluasemekulude katmist peab inimesele kätte jääma muude kulutuste jaoks. Toimetulekutoetus on riigi rahaline abi, mille eesmärk on toetada iseseisvat toimetulekut ning leevendada inimeste ja perekondade materiaalsel puudust. Toetust on õigus saada neil leibkondadel, kelle kuu netosissetulek pärast eluasemekulude maha arvamist jääb alla kehtestatud toimetulekupiiri. 2021. aastal maksti toimetulekutoetust igas kuus keskmiselt 70 perle ja 2022. aastal on see juba keskmiselt 94 peret.

4.9.9 Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse (10702)

Eelarves on planeeritud 61 000 eurot, milles kajastatakse sotsiaalse kaitse pakkumist rahaliste ja mitterahaliste hüvitisena inimestele, kes on sotsiaalselt tõrjutud või kellel on risk saada sotsiaalselt tõrjutuks (nagu isikud, kes on vaesed, madala sissetulekuga, immigrandid, pagulased, alkoholi ja muude ainete kuritarvitajad, vägivalda ohvrid jne). Tegevusalas on kajastatud toetused ravikulude hüvitamiseks ja abivahendi soetamiseks, toetus riiklike dokumentide soetamiseks, toetused raske majandusliku olukorra puhul ning vältimatu sotsiaalabi kulud.

4.9.10 Muu sotsiaalne kaitse (10900)

Tegevusala peale on planeeritud 288 924 eurot, milles kajastatakse sotsiaalkaitse alaste tegevuste haldamine nagu üldise sotsiaalkaitse poliitika, plaanide, programmide koostamine ja haldamine, sotsiaalkaitse pakkumiseks vajalike õigusaktide ja standardite ettevalmistamine ja rakendamine, sotsiaalkaitse alase informatsiooni kogumine ja levitamine. Antud eelarverealet kaetakse muu sotsiaalkaitse haldusega ja ürituste korraldamisega seotud kulu ning muu sotsiaalse kaitse osutamisega seotud kulu (sh personalikulu).

5. INVESTEERIMISTEGEVUS

5.1. Investeeringimistegevuse tulud

Investeeringimistegevuse Tulu eelarves on planeeritud 108 500 eurot, sellest Türi Halduse põhivara müük 500 eurot, maade ja muu põhivara müük 100 000 eurot ja üleöödeposiidi intressi tulu 8000 eurot.

5.2. Investeeringimistegevuse kulud

Investeeringimiskulud on planeeritud kokku 2 727 418, millest põhivara soetuseks ja toetuseks 2 272 314 eurot, osaluste soetus 23 104 eurot (ASile Järvamaa Haigla) ja finantskulud 432 000 eurot.

Tabel 29 Investeeringimistegevuse kulud tegevusalade järgi

INVESTEERIMISTEGEVUSE KULUD	2 727 418,00	SELGITUSED
ÜLDISED VALITSUSSEKTORI TEENUSED	1 657 000,00	
Türi Vallavalitsus	1 225 000,00	Arengukava järgsed investeeringud
Valitsussektori võla teenindamine	432 000,00	Sõlmitud laenugraafiku järgsed intressi maksed
AVALIK KORD JA JULGEOLEK	50 000,00	
Muu avalik kord ja julgeolek	50 000,00	Järelhaagisel generaatorite ja kütuse mahuti soetamine
MAJANDUS	600 000,00	
Maanteetransport, Türi haldus	600 000,00	Vastavalt detsembris kehtestatavale teehoiukavale
KESKKONNAKAITSE	100 000,00	
Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse, vald	100 000,00	Kaasava eelarve projektid ja Türi tehisjärve arendamise kulud
ELAMU- JA KOMMUNAALMAJANDUS	231 000,00	
Elamumajanduse arendamine	200 000,00	ÜVK ja soojavõrkude ning tänavavalgustuse ja sadevee kanalisatsiooni taristu väljaarendamine
Veevarustus, vald	31 000,00	Hajaasustuse investeeringud
TERVISHOID	29 118,00	
Üldhaigla teenused	29 118,00	Järvamaa Haigla osakute soetamine ja teenuste osutamise kokkulepe endise Väätsa Vallavalitsusega
VABA AEG, KULTUUR, RELIGIOON	35 000,00	
Türi Kultuurikeskus	35 000,00	Oisu Rahvamaja remonttööd
HARIDUS	10 300,00	
Türi Põhikool	2 000,00	Kõrvalhoone rekonstrueerimise projekti koostamine
Türi Muusikakool	8 300,00	Peasissekäigu trepi remont
SOTSIAALNE KAITSE	15 000,00	
Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele, Türi Haldus	15 000,00	Mehhaanika 1 ja 3 hoonete rekonstrueerimise projekteerimine

6. FINANTSEERIMISTEGEVUS

Finantseerimistegevuses kajastuvad kohustiste võtmine ja kohustiste tasumine. Siin kajastatakse saadud laenud (pangast või mujalt) ja nende tagasimaksed, aktsiate ostmine ja dividendidest saadav tulu.

Kohaliku omavalitsuse üksuse ja tema arvestusüksuse netovõlakoormus võib ulatuda aastatel 2020–2024 80 protsendini vastava aasta põhitegevuse tuludest, kui põhitegevuse tulude ja

põhitegevuse kulude kümnekordne vahe on väiksem kui 80 protsenti vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest.

Alates 2025. aastast peab hakkama netovõlakoormus langema:

- 2025. aastast on lubatud arvestusliku netovõlakoormuseks 75 protsenti sama aasta põhitegevuse tuludest, kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude üheksakordne vahe on väiksem kui 75 protsenti vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest.
- 2026. aastast 70 protsendini sama aasta põhitegevuse tuludest, kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kaheksakordne vahe on väiksem kui 70 protsenti vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest.
- 2027. aastast 65 protsendini sama aasta põhitegevuse tuludest, kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude seitsmekordne vahe on väiksem kui 65 protsenti vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest.

6.1. Finantseerimise tulud

2024. aasta eelarves on planeeritud kohustiste võtmist 2 727 418 eurot.

6.2. Finantseerimise kulud

Intressimaksed on planeeritud 2024. aasta eelarves investeerimistegevuse osas 432 000 euroga, milles on arvestatud euribori tõusuga

2024. aasta eelarves on kohustise tasumiseks planeeritud laenu tagasimaksed 2 021 690 eurot, täpsem summa selgub peale 2023. aasta investeerimislaenu viimase osamakse väljavõtmist (eelduslikult teiseks lugemiseks).

2023. aasta lõpu seisuga on laenusid üleval kohustisena 11 mln eurot. Laenude detailsem informatsioon on välja toodud lisa 2 „Türi valla kohustiste põhiosa tagasimaksed alates 2024. aastast“. 2023. aastal lõppesid kolm varasemalt sõlmitud laenulepingut, kaks neist olid endise Käru valla ja endise Väätsa valla laenulepingud. 2024. aasta alguses lõpeb üks Türi valla laenuleping ja aasta lõpus teine laenuleping. 2024. aasta alguseks on Türi vallal 14 laenulepingut.

7. LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS

Rahaliste vahendite planeeritav jääk 2024. aasta alguseks on 853 910 eurot, mis suunatakse eelarvesse. Likviidsetes varades on eelmisel aastal kasutamata sihtotstarbeliste vahendite jäägid ja muud laekunud toetused ning maksed.

8. FINANTSNÄITAJAD

8.1. Põhitegevuse tulem

Põhitegevuse tulem on 1 059 280 eurot.

8.2. Eelarve tasakaal

Eelarve on tasakaalus.

8.3. Netovõlakooormuse arvutused

Tabel 30 Netovõlakooormuse võrdlus

	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 täitmine	2023 eelarve	2023 täitmine (seisuga 24.11.23)	2024 eelarve
Netovõlakooormus (eurodes)	13 506 017	13 839 779	13 839 779	11 877 975	11 840 880	11 053 664	12 379 320
Netovõlakooormus (%)	77%	77%	70%	60%	55%	57%	56%
Netovõlakooormuse ülemmäär (eurodes)	17 519 506	17 537 940	17 315 540	17 951 990	17 319 096	19 355 747	17 745 046
Netovõlakooormuse individuaalne ülemmäär (%)	100%	98%	88%	91%	80%	100%	80%
Vaba netovõlakooormus (eurodes)	4 013 489	3 698 161	3 475 761	6 074 015	5 478 216	8 302 083	5 365 727

9. SEOS EELARVESTRATEEGIAGA

Eelarvestrateegia koostatakse selleks, et planeerida kavandatavate tegevuste finantseerimist eelseisval neljal eelarveaastal.

Eelarvestrateegia koostatakse arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks, et planeerida kavandatavate tegevuste finantseerimist. Türi valla eelarvestrateegia aastateks 2024-2028 kinnitati Türi Vallavolikogu 31. august 2023. aasta määrusega nr 11 „Türi valla arengukava ja eelarvestrateegia aastateks 2024-2028“ kinnitamine. Tulenevalt 26. oktoobri 2023. aasta volikogu otsusele võtta rahaline kohustus SA Järvamaa kureeritavate projektide osalusega, algatati uuesti Türi valla arengukava ja eelarvestrateegia menetlus.

Türi valla eelarvestrateegia koostamisel on lähtutud tekkepõhisest arvestusmetoodikast. Tekkepõhises eelarves kajastatakse tehingud vastavalt nende toimumisele, sõltumata sellest, millal nende eest raha laekub või välja makstakse.

Tabel 31 Võrdlus eelarvestrateegiaga põhitegevuse tulude ja kulude osas

	2024 strateegia	2024 eelarve	erinevus
PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU	22 876 502,00	22 184 130,00	692 372,00
Maksutulud	12 280 354,00	12 806 000,00	-525 646,00
Füüsilise isiku tulumaks	11 730 354,00	12 256 000,00	-525 646,00
Maamaks	550 000,00	550 000,00	0,00
Tulud kaupade ja teenuste müügist	2 063 310,00	2 249 838,00	-186 528,00
Saadavad toetused tegevuskuludeks	8 502 838,00	7 093 192,00	1 409 646,00
Tasandusfond (lg 1)	1 026 326,00	1 399 906,00	-373 580,00
Toetusfond (lg 2)	6 555 672,00	5 153 328,00	1 402 344,00
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	920 840,00	539 958,00	380 882,00
Muud tegevustulud	30 000,00	35 100,00	-5 100,00
PÕHITEGEVUSE KULUD KOKKU	21 092 737,00	21 124 850,00	-32 113,00
Antavad toetused tegevuskuludeks	1 563 371,00	2 263 630,00	-700 259,00
Muud tegevuskulud	19 529 366,00	18 861 220,00	668 146,00
sh personalikulud	12 953 677,00	12 885 477,00	68 200,00
sh majandamiskulud	6 425 689,00	5 928 418,00	497 271,00
sh muud kulud	150 000,00	47 325,00	102 675,00
PÕHITEGEVUSE TULEM	1 783 766,00	1 059 280,00	724 485,00

Eelarvestrateegia ja eelarve kulude võrdlus muutub veel peale lugemiste järgseid muudatusettepanekutega arvestamist. Hetkel ei ole veel selge eelarve lugemiste alguseks õpetajate palgatõusu suurus ja selleks eraldatavad vahendid. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on edastanud tulubaasi võimaliku suuruse ja seda koos 2024. aasta muudatustega tasandus- ja toetusfondi muudatustega.

2024. aasta eelarves on vähendatud Türi valla asutuste ja ametiasutuse kulusid võrreldes eelarvestrateegiaga, samas on tõusnud toetuste summa, kuna elanikkond vajab igakuuga enam sotsiaalseid toetusi ja elatustase langeb veelgi, mis tingib sotsiaaltoetuste tõusu.

Tabel 32 Võrdlus eelarvestrateegiaga investeerimistegevus

	2024 strateegia	2024 eelarve	erinevus
INVESTEERIMISTEGEVUSE TULUD KOKKU	-2 129 804,00	-2 618 918,00	489 114,00
Põhivara müük (+)	100 000,00	100 000,00	0,00
Saadud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks (+)	1 100 000,00	0,00	1 100 000,00
Tulu hoiustelt ja väärtpaberitelt (+)	300,00	8 500,00	-8 200,00
Antud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks (-)	-31 000,00	-237 014,00	206 014,00
Põhivara soetus (-)	-2 886 000,00	-2 035 300,00	-850 700,00
Osalused tütar- ja sidusettevõtjates(-)	-23 104,00	-23 104,00	0,00
Intressikulud (-)	-390 000,00	-432 000,00	42 000,00

2024. aasta eelarve eelnõus ei ole sees toetusi, mille rahastusotsust veel tulnud ei ole aga samas peavad olema kajastatud rahastamise saamiseks eelarvestrateegias. Eelarvesse saab vahendid võtta seejärel kui on teada, et rahastus saadakse ja võib tegevustega alustada. Võrreldes eelarvestrateegiaga on eelarve eelnõust väljavõetud kodusoetus toetus, kuna eelarva vahendeid lihtsalt ei ole piisavalt, et kõiki toetusi ja eraldi välja maksta.

Türi valla eelarvestrateegia käsitleb valla põhitegevuse, investeerimistegevuse ja finantseerimistegevuse tulusid ja kulusid ning likviidsete varade muutust. Eelarvestrateegia annab ülevaate omavalitsuse ja omavalitsuse kui arvestusüksuse finantsseisundist ning võimekusest olemasolevaid ja võetavaid kohustisi teenindada.

10.Lisad

LISA 1 Türi valla asutuste ja ametiasutuse omatulud 2024. aasta eelarves

Valla hallatav asutus	riigilõivud	Tulud majandustegevusest	koolieelsete lasteasutuste kohatasu	tasu tootlustamiskuludeks	Tulud haridusalasest tegevusest	Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest	Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest	Tulud sotsiaalsektori tegevusest	Elamu- ja kommunaaltegevuse tulud	Tulud transpordi- ja sidealasest tegevusest	Üür ja rent	Kokku
Türi Vallavalitsus	12 000	418 285								10 000	24 000	464 285,00
Väätša lasteaed Paikäpp			28 864	17 490	46 354							46 354,00
Türi Lasteaed			154 428,00	111 756,00	266 184							266 184,00
Türi Muusikakool					27 435							27 435,00
Türi Raamatukogu						3 400					1 200	4 600,00
Türi Kultuurikeskus						25 300	700				39 000	65 000,00
Türi Kevade Kool				2 100,00	2 100						2 100	4 200,00
Türi Noortekeskus							500				4 500	5 000,00
Laupa Põhikool				5 440,00	5 440						200	5 640,00
Türi Põhikool				16 000,00	16 000							16 000,00
Türi Ühisgümnaasium		16 100		7 000,00	7 000						2 000	25 100,00
Käru Põhikool (sh lasteaid)			12 000	16 500	28 500							28 500,00
Väätša Põhikool				4 000	4 000						1 000	5 000,00
Väätša eakate kodu		612 460										612 460,00
Retla-Kabala Kool (sh lasteaid)			24 579	25 000	49 579						200	49 779,00
Türi Kommunaalasutus											178 000	178 000,00
Türi Haldus									225 000		52 000	277 000,00
Türi Muuseum						1 500					3 000	4 500,00
Türi Päevakeskus								164 801				164 801,00
TULUD KOKKU	12 000,00	1 046 845,00	219 871,00	205 286,00	452 592,00	30 200,00	1 200,00	164 801,00	225 000,00	10 000,00	307 200,00	2 249 838,00

LISA 2 Türi valla kohustiste põhiosa tagasimaksed alates 2023. aasta⁵

TÜRI VV LAENU põhiosa maksed alates 2023

	21-014738-JI	2020013755	20-030765-JI	19-069269-JI	18-114275-JI	16-087971-JI	KL-170415VA	KL-070613VA	2017019189	16-073142-JI	14-000636-JI	2017028607	KL-271016TU	KL-120615TY	2012032279	5-1/10/19	
aasta	SWED	SEB	SWED	SWED	SWED	SWED	Dan/LHV	Dan/LHV	SEB	SWED	SWED	SEB	Dan/LHV	Dan/LHV	SEB	Kik	Kokku
	L33	L32	L31	L30	L29	L28	L27	L26	L25	L23	L22	L21	L18	L17	L15	L13	
2023	238 983,12	332 359,04	313 636,44	436 363,68	201 864,05	24 484,59	40 282,44	25 492,23	12 104,40	43 405,76	21 530,82	70 542,41	55 076,88	48 870,96	33 135,84	85 494,00	1 983 626,66
2024	238 983,12	342 424,88	313 636,44	436 363,68	207 622,18	25 078,35	41 451,61	0,00	12 104,40	0,00	0,00	72 861,32	59 666,62	48 870,90	5 522,30	85 494,00	1 890 079,80
2025	238 983,12	353 271,89	2 195 454,24	436 363,68	213 717,60	25 695,81	14 085,50	0,00	12 104,40	0,00	0,00	75 377,45	55 076,88	0,00	0,00	85 494,00	3 705 624,57
2026	238 983,12	364 092,73	0,00	436 363,68	219 904,14	17 478,32	0,00	0,00	12 104,40	0,00	0,00	77 885,31	55 076,87	0,00	0,00	85 494,00	1 507 382,57
2027	238 983,12	311 975,03	0,00	436 363,36	226 270,45	0,00	0,00	0,00	8 069,10	0,00	0,00	87 287,56	0,00	0,00	0,00	85 494,00	1 394 442,62
2028	238 983,12	0,00	0,00	0,00	232 804,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	85 494,00	557 281,22
2029	238 983,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	85 494,00	324 477,12
2030	238 983,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	238 983,12
2031	238 982,44	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	238 982,44
Kokku	2 150 847,40	1 704 123,57	2 822 727,12	2 181 818,08	1 302 182,52	92 737,07	95 819,55	25 492,23	56 486,70	43 405,76	21 530,82	383 954,05	224 897,25	97 741,86	38 658,14	598 458,00	11 840 880,12
Tähtaeg	31.12.2031	15.10.2027	23.04.2025	31.12.2027	28.12.2028	13.09.2026	17.04.2025	25.06.2023	18.08.2027	15.08.2023	20.12.2023	31.12.2027	31.12.2026	01.12.2024	31.01.2024	27.08.2029	
% marginaal	0,799	0,990	1,360	1,000	0,960	1,400	0,840	1,240	1,130	1,600	1,450	0,819	0,950	0,750	1,000	1,000	
sõlmimise aegne intressimäär %	2,002	0,990	1,360	1,263	0,960	2,384	0,840	1,513	1,865	2,132	1,723	0,819	0,950	0,750	1,273	0,504	
kehtiv intressimäär %	2,002	3,002	3,470	1,263	2,820	2,384	2,852	1,513	1,865	2,132	1,723	3,261	3,068	3,192	1,273	2,240	
laen võetud	24.03.2021	15.10.2020	23.04.2020	12.07.2019	10.10.2018	15.09.2016	17.04.2015	25.06.2013	25.08.2017	03.08.2016	06.01.2014	18.12.2017	27.10.2016	12.06.2015	21.12.2012	25.08.2010	

Laenu:

- L13, L15, L17, L18, L21 endise Türi valla laenud
- L25-L28 endise Väätsa valla laenud
- L29, L30 Türi valla 2018. a ja 2019. a laenud
- L31, L32 Türi valla 2020. a laen
- L33 Türi valla 2021. a laen

⁵ Laenulepingute täpsem info lisatakse teiseks lugemiseks, siis on võetud välja viimane 2023. aasta investeerimislaenu osamakse.